

Najaarsnota 2025

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Leeswijzer	4
Financiële doorkijk	5
Ontwikkelingen per programma	7
Duurzaamheid	7
Meedoen	11
Leefomgeving	20
Ontspanning en Economie	29
Ruimtegevend Bestuur	34
Voorgestelde begrotingsmutaties	40
Investeringen	43
Circulaire gemeentefonds	44
Bijlage: Normenkader 2025	48

Inleiding

Voor u ligt de Najaarsnota 2025. Deze nota bestaat met name uit autonome ontwikkelingen, gevolgen van eerder genomen besluiten en de rapportage van de voortgang van beleid. Ook het resultaat vanuit de septembercirculaire 2025 (Algemene uitkering uit het gemeentefonds) is in deze nota verwerkt. Deze Najaarsnota is aanvullend op de ontwikkelingen die in de Begroting 2026 zijn opgenomen.

Begrotingsrechtmatigheid

Bij de Najaarsnota 2025 is het proces van budgetbeheer aangescherpt: afwijkingen worden nog steeds beoordeeld en bijgesteld, maar vanaf nu ook duidelijk vastgelegd. Zo wordt het proces transparanter en is beter te zien of de raad op tijd is geïnformeerd over belangrijke afwijkingen. Hierdoor zouden er minder begrotingsonrechtmatigheden moeten ontstaan.

De Begroting 2026 en deze Najaarsnota bespreken we op 6 november met uw gemeenteraad. De financiële gevolgen van deze rapportage verwerken we met de 10e wijziging van de begroting 2025 en de 1e wijziging van de meerjarenbegroting 2026-2029.

Sint-Michielsgestel, 30 september 2025

Leeswijzer

Opbouw Najaarsnota

De Najaarsnota die nu voor ligt is als volgt opgebouwd. In het hierna volgende hoofdstuk is de financiële samenvatting opgenomen van de nu voorgestelde begrotingsmutaties.

In de daaropvolgende hoofdstukken komen de 5 programma's aan bod die u ook terugvindt in de begroting. Per programma geven we een overzicht van de ontwikkelingen. We hebben hierbij ook nadrukkelijk beoordeeld of nu al budgetten en lopende investeringen kunnen worden overgeheveld naar een volgend jaar. Verder gaan we in op wat de stand van zaken van het uitvoeringsprogramma is en welke ontwikkelingen daarmee samenhangen.

De stand van zaken van het uitvoeringsprogramma is uitgedrukt in een kleur, te weten:

- blauw = afgerond;
- groen = loopt volgens planning;
- oranje = loopt met een beperkte vertraging;
- rood = nog niet gestart of loopt met een grote vertraging.

Indien de planning is aangepast, heeft het kruisje in de tabel een rode kleur.

De financiële ontwikkelingen met gevolgen voor het begrotingsbeeld staan in tabellen aan het eind van ieder hoofdstuk. Het samenvattende financieel overzicht, inclusief de gevolgen hiervan voor het begrotingsbeeld en de reservepositie staan in het hoofdstuk 'Voorgestelde begrotingsmutaties'. Vervolgens vindt u in deze Najaarsnota een toelichting op de septembercirculaire 2025. De gevolgen hiervan zijn verwerkt in deze nota.

In voorgaande jaren stelde u bij de Najaarsnota zowel de controleprotocollen (rechtmatigheid en accountantscontrole) als het normenkader vast. Door de nieuwe landelijke richtlijnen voor de inrichting van de rechtmatigheidscontrole voorzien we dat begin komend jaar de Financiële verordening hierop aangepast moet worden. Aangezien de controleprotocollen gebaseerd zijn op deze verordening, zullen ook deze op dat moment ter vaststelling worden voorgelegd. In deze Najaarsnota is daarom uitsluitend het geactualiseerde normenkader opgenomen.

Financiële doorkijk

Ontwikkeling begrotingssaldo

Als startpunt voor de bepaling van de financiële positie van onze gemeente gaan we uit van het begrotingssaldo na verwerking van de begrotingsmutaties zoals die zijn verwerkt tot en met de begroting 2026-2029. Op basis van de voorgestelde begrotingsmutaties vanuit deze Najaarsnota zien we de volgende ontwikkeling van het begrotingssaldo.

Ontwikkeling begrotingssaldo x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Begrotingssaldo, als startpunt	0,0	598,9	1.812,6	883,4	626,5
Voorgestelde begrotingsmutaties:					
• Resultaat najaarsnota 2025	-1.430,2	-1.105,2	-706,7	-747,0	-748,7
• Resultaat septembercircular 2025	1.756,5	657,7	597,8	534,5	518,0
Begrotingssaldo na begrotingsmutaties	326,3	151,4	1.703,7	670,9	395,8
	overschot	overschot	overschot	overschot	overschot

Voor alle jaren geeft de septembercircular een verbetering van het begrotingsresultaat. Ondanks dit daalt het begrotingssaldo vanaf 2026 vanwege de in deze Najaarsnota opgenomen autonome ontwikkelingen. In structurele zin resteert een begrotingssaldo van bijna € 400.000 positief.

In de raadsvergadering van december zal het wegenbeheerplan en het nieuwe IHP aan de gemeenteraad ter vaststelling worden voorgelegd. Op basis van de nu bekende gegevens heeft met name de actualisatie van het wegenbeheerplan structurele gevolgen voor de gemeentelijke begroting. De exacte omvang hiervan is bij opstellen van de Najaarsnota nog niet bekend, maar op basis van de inschatting nu is de hieruit voortvloeiende last al gauw zo'n € 200.000. In het raadsvoorstel van december zal deze ten laste worden gebracht van het nu gepresenteerde begrotingssaldo.

Conclusie is dat de begroting in alle jaren sluitend is met een aflopend positief begrotingssaldo, waarbinnen het effect van het wegenbeheerplan nog opgevangen dient te worden.

De posten met de grootste afwijkingen zijn:

Resultaat najaarsnota; grootste afwijkingen x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
• ODBN, Bijstelling basis- en verzoektaken	-97,2	-125,0	-125,0	-125,0	-125,0
• Project Groen		-160,0			
• Jeugdzorg		-442,0	-442,0	-442,0	-442,0
• Loonkostensubsidies, participatie uitkeringen en BUIG budget		-176,6	-72,3	-60,2	-64,2
• Aanbesteding sporthallen		79,9	89,9	100,4	111,0
• Regeling woon-/werkverkeer per januari 2026 MGD		-191,8	-191,8	-191,8	-191,8
• Terugdraaien tekortafdekking begrotingsjaar 2025	-1.170,7				
• Diverse overige afwijkingen	-162,3	-89,7	34,5	-28,4	-36,7
Totaal	-1.430,2	-1.105,2	-706,7	-747,0	-748,7

In de volgende hoofdstukken zijn deze ontwikkelingen toegelicht.

Begrotingsmutaties

In de hierop volgende hoofdstukken zijn per programma de diverse ontwikkelingen en daarmee samenhangende gevolgen voor de begroting toegelicht. De voorgestelde begrotingsmutaties per programma, resultaat septembercircular en bestemming resultaat zijn samenvattend als volgt.

Totaal voorgestelde begrotingsmutaties (x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Duurzaamheid	-99,2	-125,0	-125,0	-125,0	-125,0
Meedoen	-52,6	-959,5	-593,0	-580,9	-584,9
Leefomgeving	-41,4	-5,1	-5,1	-5,0	-4,9
Ontspanning en Economie	-38,8	134,8	144,7	155,2	165,7
Ruimtegevend bestuur	558,3	507,3	469,5	343,2	318,4
Totaal mutaties begrotingssaldo	326,3	-447,5	-108,9	-212,5	-230,7

Het totaalbedrag is het saldo van de mutaties van het begrotingssaldo.

Een totaaloverzicht van de voorgestelde mutaties en de gevolgen hiervan voor de begroting en de reservepositie zijn opgenomen in het hoofdstuk 'Voorgestelde begrotingsmutaties'.

Ontwikkelingen per programma

Duurzaamheid

Beleids- en beheersmatige afwijkingen

Klimaatadaptatie en energie

Nationaal Isolatieprogramma / Energiearmoede

De uitvoering van het Nationaal Isolatieprogramma bevindt zich nog in de opstartfase. Eind 2025 stellen we het uitvoeringsplan vast. In kwartaal 4 van 2025 starten wij met de actie met betrekking tot spouwmuur- en vloerisolatie. De verdere uitvoering van het plan vindt plaats vanaf 2026.

Overheveling budget SMP

Als gevolg van een combinatie van beperkte beschikbaarheid van ecologen en seizoensgebondenheid van de werkzaamheden konden we niet op tijd starten met het veldwerk dat nodig is voor het opstellen van het Soortenmanagementplan (SMP). Het budget van € 100.000 hevelen we over naar 2026.

Afval

Ondergrondse- en minicontainers

In verband met hoger dan verwachte kosten voor de aanschaf van ondergrondse containers en minicontainers is een begrotingswijziging nodig. Deze wijziging wordt via een apart raadsvoorstel aan de raad aangeboden. De effecten worden in de begrotingswijziging doorgerekend en zijn niet meegenomen in deze najaarsnota.

Exploitatie-fluctuaties

Het product Afval kende in 2025 enkele onvoorziene meerkosten, zoals de aanschaf van milieupassen voor afvalregistratie. Hogere inkomsten uit afvalstoffenheffingen compenseerden deze kosten deels. Onzekerheden over toekomstige kosten en baten blijven bestaan. Deze najaarsnota verwerkt zowel kosten als baten budgettair neutraal.

Riolering

Water- en rioleringsplan (WRP)

In 2025 levert het product Riolering een positief financieel resultaat op. Dit komt vooral doordat er meer inkomsten zijn uit het rioolrecht en minder kwijtschelding nodig is. Daarnaast vallen de kosten voor het afkoppelen van regenwater lager uit dan verwacht, mede dankzij een bijdrage van het waterschap die vooraf niet was begroot. Ook wordt er minder btw betaald over investeringen. Tot slot wordt het geplande onderzoek naar wateroverlast, waarvoor € 50.000 was gereserveerd, doorgeschoven naar het nieuwe Water- en Rioleringsplan (WRP).

VGRP budget / Klimaatadaptatie

Uitgaven uit het gereserveerde budget voor klimaatadaptatie bestaan uit loonkosten voor de 'Watercoach', regentonactie en beschikkingen uit de stimuleringsregeling Afkoppelen. We zetten meer in op deze regeling, waardoor de uitgaven waarschijnlijk stijgen.

Milieu

Extra uren ODBN

Het definitieve werkprogramma bevat extra ingekochte uren ten opzichte van het voorlopige werkprogramma. Het gaat om € 97.000 en vanaf 2026 structureel € 125.000. Deze uren richten zich op meldingen van sloop met asbest, toezicht daarop, meldingen basistaken bodem en mobiel breken inclusief toezicht. We hebben het ambitieniveau binnen deze opdracht verhoogd. Daarnaast hebben we extra uren ingezet voor het completeren van de risicokaart Register Externe Veiligheidsrisico's (REV).

Financiële afwijkingen programma

Afgezien van de voorgestelde budgetneutrale begrotingsmutaties hebben de volgende mutaties vanuit dit programma gevolgen voor het begrotingssaldo:

Voorgestelde begrotingsmutaties (x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Duurzaamheid					
Autonome en overige ontwikkelingen:					
• ODBN, Bijstelling basis- en verzoektaken	-97,2	-125,0	-125,0	-125,0	-125,0
• Mutaties minder dan € 10.000	-2,0				
Totaal Programma Duurzaamheid	-99,2	-125,0	-125,0	-125,0	-125,0

Stand van zaken uitvoeringsprogramma

Hierna volgt een tabel waarin per activiteit uit het uitvoeringsprogramma staat wat de voortgang is. De activiteiten die op oranje of rood staan zijn verder toegelicht.

Portefeuille- houder	Actie	2022				2023				2024				2025				2026				Stand van zaken september 2025	s.v.z.
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
Klimaatadaptatie en energietransitie																							
Goossens	1e tender 10 hectare zonneparken				X																		
Goossens	Bekendmaking uitvoeringsplan warmtetransitie, start uitvoering					X																	
Goossens	Uitvoeren van een energiescan van de gemeentelijke gebouwen					X										X							
Goossens	Vaststelling voorkeursvolgorde en evaluatie 1e tender zonneparken						X	X	X														
Goossens	Voortgangsrapportage RES 1.0							X															
Goossens	Onderzoeken mogelijkheden beleid circulair bouwen							X	X	X	X	X	X										
Goossens	In Omgevingsvisie instrumenten bepalen die voor verduurzaming in Omgevingsplan worden opgenomen							X															
Goossens	Plan van aanpak verduurzaming maatschappelijk vastgoed							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X						
Goossens	2e tender zonneparken op basis van taakstelling evaluatie								X														
Goossens	Vaststelling voorkeursvolgorde 2° tender									X													
Goossens	Omgevingsdialogen en vergunningverlening zonneparken										X						X						
Goossens	Gehele RES-opgave vergund												X										
Goossens	Afspraken met verenigingen en maatsch. org. over financiering verduurzaming vastgoed												X	X		X						Hangt samen met opstellen accommodatiebeleid	
Plattelandsvernieuwing																							
Geldens	Opstellen en vaststellen projectplan verduurzaming (agrarische sector)				X	X																	
Geldens	Start opstellen VAB-Beleid				X				X	X	X	X											
Geldens	VAB-Beleid gereed										X	X											
Afval																							
Goossens	Optimaliseren Doelstellingen, Beleidsnotitie en Uitvoeringsplan					X																	

Najaarsnota 2025 Gemeente Sint-Michielsgestel

Portefeuille- houder	Actie	2022				2023				2024				2025				2026				Stand van zaken september 2025	s.v.z.
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
Goossens	Extra communicatie						X				X				X				X				
Goossens	Evaluatie restafval								X														
Goossens	Afval (ondergrondse) containers voor hoogbouw-verzamellocaties											X					X						
Goossens	Uitvoering grondstoffeninzameling en verminderen huishoudelijk restafval per inwoner																						
Riolering																							
Goossens	Cofinanciering voor klimaatadaptieve inrichting openbaar gebied.											X											

Meedoen

Beleids- en beheersmatige afwijkingen

Thema 4: Stevige sociale basisvoorzieningen

Bijstelling budget herijking subsidie staat

Met de herijking van subsidies komen we vanaf 2026 met nieuwe berekeningsgrondslagen voor subsidies. In 2025 hebben we incidenteel € 35.000 beschikbaar om eventueel bij te springen voor organisaties in de knel en waarbij de herijking te lang op zich laat wachten. Dit budget hebben we niet voor als nog niet aan hoeven spreken en ramen we af met € 25.000. Het budget voor subsidies maatschappelijke ondersteuning wordt per saldo structureel met € 10.000 naar beneden bijgesteld vanwege een structureel overschot.

Maatschappelijk steunpunt/inlooppunt

We hebben in de begroting een bedrag van € 32.500 opgenomen voor het laagdrempelig inlooppunt voor mensen met psychische of psychosociale problematiek. Dit punt opent in het najaar van 2025, waardoor we dit bedrag dit jaar niet volledig besteden. We ramen daarom éénmalig € 20.000 af.

Lokale inclusieagenda

We hevelen € 257.000 over naar 2026. Dit budget gebruiken we meerjarig (2024-2027) voor het maken en uitvoeren van een inclusieagenda. Het duurde even voordat we een projectleider vonden. Die is in mei 2024 van start gegaan voor de helft van het aantal uren dan waarvoor begroot was, vanwege personeelsgebrek. Intussen is de nulmeting afgerond en zal een projectleider voor meer uren aan de slag gaan met de feitelijke uitvoering.

Dak- en thuisloosheid

We hevelen € 503.500 over naar 2026. Dit bedrag hebben we vanuit de regio ontvangen en eerder is besloten dit in te zetten voor de aanpak van dak- en thuisloosheid. We stellen dit najaar het lokale plan van aanpak vast. De acties landen onder andere in de prestatieafspraken met de woningcorporaties die dit najaar ook gemaakt worden. Naar aanleiding daarvan zal meer duidelijkheid komen over de besteding van dit bedrag.

Thema 5: Wijkgerichte ondersteuning op maat

Wet inburgering

We ramen de budgetten voor de Wet Inburgering en de Onderwijsroute voor 2025 af met in totaal € 157.200. Dit bedrag nemen we naar 2026. Dit heeft geen invloed op het resultaat van de gemeente. We hebben namelijk minder geld uitgegeven aan de uitvoering van deze wet dan we van het Rijk ontvangen hebben. Dit is een landelijk bekend probleem. Een belangrijke oorzaak van deze onderbesteding is dat het betalingsritme van deze uitkering (61% jaar t (2025), 31% jaar t +1 (2026) en 8% in jaar t +2 (2027)) niet aansluit bij de kosten van de gemeenten per jaar. Vanaf 2026 past het Rijk daarom het betalingsritme aan. Tot slot moeten we € 11.300 terugbetalen aan het Rijk, omdat we dit in 2023 niet volledig hebben besteed. Er waren minder deelnemers in de Onderwijsroute dan van tevoren verwacht.

Daarnaast hebben we een terugvordering ontvangen van te veel verstrekte subsidie over 2024 voor de begeleiding van statushouders. De reden hiervoor is dat er in 2024 minder statushouders gehuisvest zijn dan van tevoren was ingeschat. Dit bedrag (€ 30.000) voegen we toe aan de algemene reserve.

Opvang vluchtelingen

We hebben extra kosten ten hoogte van € 86.400 gemaakt in verband met de onrust rondom de mogelijke opvanglocatie voor vluchtelingen in de onze gemeente. Dit betreft het inhuren van beveiliging, accommodaties, cameratoezicht, een communicatiebureau,

schoonmaakkosten en dergelijke. Deze kosten dekken we uit de reserve Opvang doelgroepen.

Opvang Oekraïners

De opvang van Oekraïense vluchtelingen is een opgave die we krijgen van het Rijk. We stemmen deze opgave af in de regio. De afspraken zijn vastgelegd in het Regioplan Migratie Brabant Noordoost. Er is een onderlinge verdeling afgesproken tussen Sint-Michielsgestel en Boxtel. Op dit moment lopen we achter op de laatste opgave van het Rijk om vóór 1 juli 2025 415 opvangplekken te realiseren. In Sint-Michielsgestel vangen we 70 mensen op en in Boxtel zijn 251 plekken gerealiseerd. Dit betekent dat we een achterstand hebben van 94 opvangplekken.

We werken aan een uitbreiding van opvangplek De Schakel in Sint-Michielsgestel, hier kunnen we maximaal 85 personen opvangen (vanaf het vierde kwartaal 2025). De gemeente Boxtel is daarnaast bezig met de ontwikkeling van nieuwe opvanglocaties in de Stationsstraat 47 en de Kastanjelaan 2, 4 en 6 in Boxtel. Na oplevering van deze locaties voldoen we aan onze huidige opgave. We blijven constant op zoek naar nieuwe locaties, omdat we te maken hebben met aflopende huurovereenkomsten en tegelijkertijd streven naar een hogere kwaliteit van opvang, met meer privacy.

Beide gemeenten overleggen momenteel of de huidige afspraken over de verdeling van de financiële middelen nog passend zijn. Hierbij streven we naar een nieuwe afspraak voor het einde van dit boekjaar. We verwachten dit jaar hogere uitgaven voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen dan nu begroot. Omdat het Rijk deze kosten volledig vergoedt, vallen ook de bijbehorende inkomsten hoger uit dan in de huidige begroting is opgenomen. De begroting wordt in deze najaarsnota niet bijgesteld in verband met mogelijke nieuwe afspraken van de verdeling van de financiële middelen.

Alleenverdienersproblematiek

Vanuit de meicirculaire zijn er middelen (€ 64.600) beschikbaar gesteld voor de alleenverdienersproblematiek. De alleenverdienersproblematiek zijn inwoners waar een van de partners inkomen heeft en de andere partner niet. Deze inkomsten zijn bruto hoger dan de bijstandsnorm, waardoor zij niet alle toeslagen krijgen. Netto zijn daardoor de inkomsten lager dan de bijstandsnorm. Deze middelen zijn op de post bijzondere bijstand geboekt waardoor het lijkt dat er op dit budget te veel begroot is. Deze middelen hebben nog nodig voor de afhandeling van de ambtshalve aanvragen voor de vergoedingen van de alleenverdienersproblematiek.

Bij de septembercirculaire van 2024 is er een bedrag van € 19.780 gereserveerd voor de alleenverdienersproblematiek over de jaren 2023 en 2024. Deze middelen zijn afgeraamd naar de algemene middelen. Deze middelen worden nog aangesproken met de afhandeling van de aanvragen voor de vergoedingen van de alleenverdienersproblematiek over de jaren 2023 en 2024. Deze middelen voegen we daarom toe aan de bijzondere bijstand.

Studietoeslag

Er is een structurele toename van het aantal aanvragen studietoeslag. Daarom ramen we structureel € 35.000 bij.

Dienstverlening gemeenten aanpak armoede en schulden

We ontvangen van het rijk middelen voor de aanpak van armoede en schulden. De bijbehorende middelen worden toegevoegd aan minimaondersteuning. Voor 2025 gaat het om € 34.000, voor 2026 gaat het om € 32.700, voor 2027 gaat het om € 33.900 vanaf 2028 gaat het jaarlijks om € 34.800.

Kinderopvang Sociaal Medische Indicatie (SMI)

De Sociaal Medische Indicatie (SMI) is een gemeentelijke regeling om gezinnen die geen recht hebben op Kinderopvangtoeslag, maar die ook niet in staat zijn de zorg voor hun kinderen volledig te dragen vanwege sociale of medische problematiek, een vergoeding te kunnen bieden voor het gebruik van kinderopvang. *Er zijn meer aanvragen voor de SMI-indicaties, waardoor de SMI budgettaire steeds meer onder druk komt te staan.* Om dit te kunnen ondervangen, wordt het SMI budget structureel in een aantal stappen verhoogd. Voor de jaren 2025-2026 gaat het om € 6.500, oplopend tot € 12.600 vanaf 2029. Dekking hiervoor komt uit de circulaire (zoals te vinden in de septembercirculaire van 2024).

Nieuwe applicatie schuldhulpverlening

We stappen dit jaar over naar een nieuwe applicatie voor schuldhulpverlening. Hiermee verbeteren we de dienstverlening en voldoen we aan de Archiefwet. We verwachten dat de overstap naar een nieuwe applicatie dit jaar eenmalig ongeveer € 50.000 kost en hiervoor is budget beschikbaar in de begroting van MGD. De jaarlijkse kosten vanaf 2025 zijn ook ongeveer € 50.000. De kosten worden opgenomen in de begroting van MijnGemeenteDichtbij en de gemeenten dragen hier op basis van hun verdeelsleutel in bij.

Jeugdzorg

De lasten op het budget jeugdzorg vallen naar verwachting hoger uit dan begroot. Ondanks de bijraming in de Voorjaarsnota, is er sprake van een verdere toename van kosten. We verwachten een tekort van € 475.000, met het risico dat dit bedrag nog hoger uitvalt. De incidentele jeugdzorgmiddelen 2023 en 2024 vanuit de septembercirculaire 2025 zetten we gedeeltelijk in om het voorziene tekort voor 2025 van € 475.000 af te dekken.

Het genoemde tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere kosten voor zorg in natura (ZIN), waarbij sprake is van een overschrijding van € 500.000 in 2025. Hoewel het aandeel verwijzingen via zij-instroom (huisartsen, Gecertificeerde Instellingen, zoals jeugdbescherming Brabant) daalt ten opzichte van verwijzingen door de gemeente - mede door verbeterde samenwerking met huisartsen, consultants en POH bij praktijken - blijven de totale uitgaven stijgen. We stellen het budget voor ZIN voor 2025 incidenteel met € 500.000 en vanaf 2026 structureel met € 150.000 naar boven bij. Dit omdat het een openeindregeling betreft en de realisatie per jaar kan fluctueren. We blijven de ontwikkelingen monitoren en rapporteren bij de Voorjaarsnota 2026 met betrekking tot eventuele aanvullende besluitvorming.

In de analyse is rekening gehouden met de trend van voorgaande jaren, waarbij de uitgaven in het eerste halfjaar doorgaans hoger liggen dan in het tweede halfjaar—vooral door lagere kosten in augustus. Nadere analyse laat een toename van het aantal indicaties en een toename van gemiddelde zorgkosten per indicatie zien (toename van 37% ten opzichte van 2024). Dit laatste wordt veroorzaakt door een toename in indicaties voor hogere productcategorieën (duurdere producten) en stijging van de omvang (aantal uren/dagdelen). De kosten voor GGZ-zorg stijgen hierbij het sterkst. Deze trend zien we ook bij onze regiogemeenten.

De krappe arbeidsmarkt en de beperkte concurrentiepositie maken het lastig om structurele expertise op te bouwen binnen het sociaal domein. Dit beïnvloedt de kwaliteit van indicatiestelling en daarmee ook de zorgkosten.

Daarnaast bestaat het genoemde tekort uit een overschrijding op persoonsgebonden budgetten (PGB) van € 150.000. Deze prognose is gebaseerd op de eerste zes maanden van 2025. Daarom stellen we het budget voor PGB structureel naar boven bij.

Bij maatwerk is sprake van een onderbesteding van € 175.000 het budget door uitstroom. We stellen de begroting voor 2025 incidenteel met € 175.000 naar beneden bij.

In de begroting 2026 en verder worden ombuigingsmaatregelen meegenomen, waarmee we gaan investeren in preventie om zodoende de zorgkosten te dempen. We zetten daarnaast gerichte acties uit om de kosten zoveel mogelijk te beperken. Deze acties richten zich op eigen uitvoering, maar ook op regionale samenwerking.

Hervormingsagenda

Aangezien de projectleider Hervormingsagenda nog niet gestart is, lijkt uitgave van het gestelde budget in 2025 niet realistisch. Daarom hevelen we dit bedrag ad € 51.000 over naar 2026.

ADHD Zorg

ADHD-zorg valt onder de Jeugdwet, wat gemeenten verantwoordelijk maakt voor het beschikbaar stellen van deze zorg en de financiering. Voor dit jaar verwachten we € 10.000 over te houden. De huidige afspraken met zorgaanbieders lopen eind dit jaar af. Continuering van de afspraken vraagt om nieuw budget, waar het overschot (gedeeltelijk) in kan voorzien. Daarom hevelen we dit over.

GROEN

Vanaf 2024 investeren we - in samenwerking met Den Bosch en Vught - in een transformatieopgave binnen het zorglandschap genaamd GROEN (specialistische ggz). GROEN sluit aan bij de beoogde beweging in de landelijke hervormingsagenda naar vrij toegankelijke collectieve zorg voor kinderen en jongeren die dat nodig hebben en gezinsgericht werken. Hierbij richt GROEN zich op het voorkomen van instroom in de specialistische en basis GGZ en op begeleiding naar een gezonde en positieve teruginstroom in de maatschappij na behandeling binnen de specialistische jeugdhulp. Hiermee beogen we op lange termijn een verschuiving in de kosten van specialistisch naar meer voorliggende en lichtere zorg. Om deze beweging in te kunnen zetten is er in 2024 en 2025 geïnvesteerd in de opstart en ontwikkeling van GROEN. Voor 2024 waren de totale kosten € 78.000 (opstartfase). Voor 2025 zijn de ontwikkelkosten geraamd op € 23.000 en de zorgkosten op € 139.000. Hiermee komt de totale bijdrage voor GROEN in 2025 op € 162.000, die reeds in de begroting is opgenomen. Een eerste evaluatie van GROEN is veelbelovend; in de eerste 4 maanden van 2025 zijn van de 76 aanmeldingen slechts 4 jongeren doorverwezen naar specialistische jeugdhulp. De overige jongeren hebben het traject GROEN met succes doorlopen of zijn doorverwezen binnen het preventieve netwerk. Voor 2026 wordt een budget gevraagd van € 160.000. We zullen in de in de kadernota 2027 naar verwachting structurele middelen aanvragen voor expertisecentrum GROEN.

Complexe scheidingen pilot

Als ouders uit elkaar gaan heeft dat effect op de kinderen. Daar waar het uitmondt in een vechtscheiding is de impact nog groter. Het is van belang dat consulenten weten hoe ze moeten handelen in een dergelijke situatie en kunnen de-escaleren. Om dit te bereiken moeten zij hiervoor de juiste handvatten aangereikt krijgen. Dit geldt eveneens voor de partners. Voor ouders is het van belang om te weten waar zij info en hulp kunnen krijgen. Hiervoor hebben we een project uitgevoerd, dat we vanaf 2026 structureel uitvoeren. Het ongebruikte budget ten hoogste van € 20.000 hevelen we over naar 2026. Daarnaast ramen we aanvullend vanaf 2026 een structureel bedrag van € 15.000.

WMO

Wmo hulpmiddelen

In 2025 is het nieuwe contract voor hulpmiddelen ingegaan. Het volledige bestand met uitstaande hulpmiddelen dat eind 2024 uitstond bij cliënten, is opgenomen in een sterfhuisconstructie met een looptijd van 3 jaar. We hebben daardoor te maken met hogere kosten. We ramen daarom € 60.000 bij voor 2025 en 2026.

Wmo hulpmiddelen vervoer

Voor grote rolstoelaanpassingen ramen we incidenteel € 15.000 bij.

Uitkering beschermd wonen vanuit de regio

We hebben een uitkering vanuit de regio ontvangen ad. € 470.800 om in te zetten voor de doelgroep beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Er zijn verschillende projecten waarop we uitgaven verwachten, zoals het zelfregiecentrum en realiseren van een woonvoorziening voor jongvolwassenen. Daarom hevelen we deze middelen over naar 2026. Over de exacte besteding nemen we later een besluit.

Uitstroom 16-27-jarigen

We ontvangen een subsidie van € 30.000 om in te zetten voor projectondersteuning in het project uitstroom 16-27-jarigen. Dit voeren we uit in de periode van september 2025 tot en met december 2026. Het doel is dat kamers met kansen geïmplementeerd wordt en dat er zelfstandige woonplekken voor jongvolwassenen gerealiseerd worden.

IOAZ

De IOAZ-regeling biedt een vangnet voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen die hun onderneming moeten beëindigen en onvoldoende inkomen hebben.

In de periode 2021–2024 maakten gemiddeld één huishouden per maand gebruik van deze regeling. In 2025 is dit aantal verdubbeld: tot en met juli maken gemiddeld twee huishoudens per maand gebruik van de IOAZ. Daarom ramen we incidenteel € 35.000 bij.

Besluit bijstandverlening zelfstandigen (BBZ)

We zien dat er weinig advieskosten zijn. Wij ramen daarom het bedrag over 2025 incidenteel af met € 34.500. Voor het jaar 2025 houden we dan een bedrag van € 9.000 over. We ramen het incidenteel af, aangezien we niet weten hoeveel inwoners na dit jaar een BBZ-uitkering nodig hebben.

Structurele bijraming op inkomensvoorziening

Het nader voorlopig rijksbudget 2025 voor BUIG (bijstandsuitkeringen, IOAW, IOAZ, BBZ en loonkostensubsidie (LKS)) is ruim € 980.000 hoger dan geraamd. Rond 1 oktober 2025 ontvangen we informatie over de definitieve BUIG-uitkering 2025. De najaarsnota is dan al gereed, waardoor we de definitieve aanpassing niet meer kunnen verwerken. Op dit moment is dus nog onbekend hoe dit voor onze gemeente gaat uitpakken.

Binnen de rijksbijdrage BUIG worden de werkelijke kosten LKS een jaar later verwerkt. Het effect van hogere lasten LKS vertaalt zich in een hogere rijksbijdrage BUIG in een jaar later. De kosten van de bijstandsuitkeringen en LKS zijn ook hoger dan geraamd (€ 1.050.000). We zien stijging van het aantal jongeren dat een bijstandsuitkering ontvangt. Dit is landelijk zichtbaar. De kosten voor LKS stijgen door de forse stijging van het minimumloon. Hierdoor stijgt de subsidie per inwoner aanzienlijk.

We hebben voor 2025 een budget neutrale bijstelling gedaan van de baten en lasten van € 1.050.000. Doordat het totale effect van de definitieve rijksbijdrage BUIG 2025 op dit moment nog niet bekend is kan dit een afwijking geven bij de jaarrekening. Tevens hebben we een structurele bijstelling gedaan.

Brede ondersteuning

Vanuit het Rijk hebben gemeenten de opdracht gekregen om inwoners die gedupeerd zijn door de kindertoeslagenaffaire te ondersteunen. Voor deze ondersteuning ontvangen wij jaarlijks middelen via een specifieke uitkering, op basis van daadwerkelijk gemaakte kosten.

Voor het jaar 2025 zijn er geen middelen begroot, maar zijn er wel kosten gemaakt voor de ondersteuning van gedupeerden. Deze kosten worden begin 2026 door het Rijk vergoed. Dit

betekent dat er in 2025 sprake is van een tijdelijk tekort op dit onderdeel, dat in het volgende begrotingsjaar wordt gecompenseerd.

Bij de jaarrekening 2025 zal dit financieel-technisch worden verwerkt via een overlopende post, zodat het budgettair neutraal blijft over de jaren heen.

AGR/Dividend van de WSD

We ontvangen jaarlijks een bijdrage uit de Algemene Gemeentelijke Reserve (AGR) van WSD. We hebben in WSD-verband vastgelegd dat deze middelen besteed worden aan projecten ten bate van de doelgroep. We ontvangen € 57.000 van de WSD voor gemeentelijke projecten ten bate van de doelgroepen. Dit jaar zetten we deze middelen onder meer in voor het Zorg-overlast en veiligheidsteam dat we gestart zijn.

Thema 6: Stimuleren van ontwikkeling

Volksgezondheid

Het budget voor volksgezondheid wordt structureel met € 12.300 naar beneden bijgesteld vanwege een structureel overschot.

Project Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid (GGG)

We geven een impuls aan de geletterdheidsaanpak in de gemeente Sint-Michielsgestel. Dit doen we door meer nadruk te leggen op de gezinscontext met als doel de cyclus van laaggeletterdheid binnen gezinnen te doorbreken. Het project is tijdelijk en loopt van 2025 tot en met 2027. Via de voorjaarsnota 2024-2028 zijn hiervoor reeds middelen beschikbaar gesteld. Daarbij is toen uitgegaan van 0,22 fte (€ 25k) per jaar voor een projectleider, maar in de praktijk volstaat 0,11 fte. Rekening houdend met tariefstijging komen we uit op € 17,5k. Het resterende bedrag ad € 7.500 wordt ingezet als uitvoeringsbudget voor projectactiviteiten.

Jeugdarts op voorgezet onderwijs

Het ziekteverzuim onder schoolgaande kinderen is een toenemend en zorgwekkend probleem in Nederland. De GGD vervult middels de jeugdartsen een belangrijke rol in de casussen die op het gebied van ziekteverzuim bij de gemeente binnenkomen. Vanuit het basispakket is er een (te) beperkt aantal uren voor de jeugdartsen beschikbaar om deze casussen die op het Voortgezet onderwijs spelen, op te pakken. Daarbij is gesignaleerd dat veel van deze casussen al speelden op het Primair Onderwijs, terwijl er voor de jeugdartsen geen uren beschikbaar zijn vanuit het basispakket om deze op te pakken. Dit probleem hebben we in 2024 en 2025 opgelost door gebruik te maken van de middelen uit het Nationaal Programma Onderwijs. Deze zijn inmiddels niet meer beschikbaar. Voor de gemeente Sint-Michielsgestel is 185 uur extra nodig om de casussen op te kunnen pakken in 2026. De kosten hiervoor zijn € 29.183,75. Dit hebben we eerder vermeld in de kadernota, maar is abusievelijk niet financieel verwerkt. Dit herstellen we via deze najaarsnota.

IZA en GALA

We hebben van het Rijk middelen toegekend gekregen via de Specifieke Uitkering Integraal Zorgakkoord (SPUK IZA) en Specifieke Uitkering Gezond en Actief Leven (SPUK GALA). In onze gemeente worden de middelen ingezet voor project Kloosterhof en het opzetten van het Mentaal Gezondheidsnetwerk. Kloosterhof is een innovatieve woonomgeving waar zelfstandig wonen, zorg en welzijn op een inclusieve manier samenkomen, met een sterke rol voor mantelzorgers en het wijknetwerk. Het betreft een samenwerking van Vivent, Bint en onze gemeente.

Het Mentaal Gezondheidsnetwerk (MGN) is een regionaal samenwerkingsverband tussen huisartsen, welzijn en het sociaal domein, gericht op mensen met psychische klachten en bredere levensproblemen. Het netwerk biedt snelle, passende hulp via een verkennend

gesprek en voorkomt onnodige doorverwijzingen naar de ggz. Door betere samenwerking worden wachttijden verkort en huisartsen ontlast.

De middelen van SPUK GALA zetten we in om gezondheidsachterstanden te bestrijden, de sociale basis te versterken en meer in te zetten op sport en bewegen. Hiervoor is een plan van aanpak opgesteld. Deze middelen worden onder andere besteed aan Buurtjes, Welzijn op Recept, Kansrijke Start, Valpreventie, Kind naar Gezond Gewicht en Taalmaatjes. Het resterende deel is opgenomen in de subsidieregeling.

De budgetten van zowel IZA als GALA zijn neutraal bijgesteld op basis van de laatst vastgestelde bedragen.

Financiën

Effecten meicirculaire jeugd

Gezien de aanhoudende financiële druk binnen het sociaal domein, en in het bijzonder binnen het jeugddomein, claimt de gemeente de aanvullende rijksmiddelen uit de meicirculaire die specifiek betrekking hebben op jeugd. Dit betreft werkdrukverlaging jeugdbescherming. Door deze middelen te oormerken wordt geborgd dat zij daadwerkelijk worden aangewend voor de opgaven binnen het jeugddomein en niet versnipperd raken binnen de bredere gemeentelijke begroting. Zo kunnen we blijven voldoen aan de wettelijke en maatschappelijke opgaven op het gebied van jeugd en opvoedondersteuning.

Financiële afwijkingen programma

Afgezien van de voorgestelde budgetneutrale begrotingsmutaties hebben de volgende mutaties vanuit dit programma gevolgen voor het begrotingssaldo:

Voorgestelde begrotingsmutaties (x € 1.000; - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Meedoen					
Autonome en overige ontwikkelingen:					
• Structureel bijstellen budget subsidies	35,0	10,0	10,0	10,0	10,0
• Project Groen		-160,0			
• Jeugdzorg (ZIN)		-150,0	-150,0	-150,0	-150,0
• Jeugdzorg (PGB)		-150,0	-150,0	-150,0	-150,0
• Taakstelling jeugdzorg	-142,0	-142,0	-142,0	-142,0	-142,0
• Pilot complexe scheidingen structureel voortzetten		-15,0	-15,0	-15,0	-15,0
• Loonkostensubsidies, participatie uitkeringen en BUIG budget		-176,6	-72,3	-60,2	-64,2
• WMO hulpmiddelen, rolstoel	-60,0	-60,0			
• WMO hulpmiddelen, vervoer	-15,0				
• Huishoudelijke hulp PGB	-40,0	-40,0	-40,0	-40,0	-40,0
• Huishoudelijke hulp toelage	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
• Bijzondere bijstand	65,0	15,0	15,0	15,0	15,0
• Welzijnsfonds	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0
• Nieuwe applicatie schuldhulpverlening MGD	-22,0	-22,0	-22,0	-22,0	-22,0
• Minimaondersteuning, bijzondere bijstand	140,8				
• Participatiewet, screening WWB dossiers	-13,0	-13,0			
• Minimaondersteuning, algemeen	23,4				
• Minimaondersteuning, schuldhulp	-19,8				
• Minimaondersteuning, studietoelage	-32,0	-32,0	-32,0	-32,0	-32,0
• Consultatiebureau	12,3	12,3	12,3	12,3	12,3
• GGD jeugdarts schoolverzuim		-29,2			
• Mutaties minder dan € 10.000	14,7	-7,0	-7,0	-7,0	-7,0
Totaal Programma Meedoen	-52,6	-959,5	-593,0	-580,9	-584,9

Stand van zaken uitvoeringsprogramma

Hierna volgt een tabel waarin per activiteit uit het uitvoeringsprogramma staat wat de voortgang is. De activiteiten die op oranje of rood staan zijn verder toegelicht.

Portefeuillehouder	Actie	2022				2023				2024				2025				2026				Stand van zaken september 2025	s.v.z.
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
Maatschappelijk werk																							
Raaijmakers	Evaluatie wijkteams (intern)								X						X							Is afgerond, RIB volgt in oktober 2025	
Raaijmakers	Evaluatie wijkteams met externe partners									X					X							Is afgerond, RIB volgt in oktober 2025	
Minderheden (vluchtelingen /statushouders)																							
Geldens	Woonruimte vluchtelingen Oekraïne				X	X																	
Geldens	Onderzoek en besluitvorming woonruimte statushouders				X	X	X															Afgerond, het onderwerp blijft echter actueel	
Geldens	Onderzoek opvang vluchtelingen				X																	Afgerond, het onderwerp blijft echter actueel	
Jeugdzorg																							
Raaijmakers	Evaluatie Jeugdhulp Dichtbij					X																	
Raaijmakers	Pilot vechtscheidingen								X														
Raaijmakers	Subsidie-afspraken								X														
Wmo																							
Raaijmakers	Projectplan Langer zelfstandig thuis wonen					X																	
Raaijmakers	Notitie vergrijzing							X															
Inkomensvoorziening																							
Raaijmakers	Nieuw armoedebeleid waaronder werkende armen					X																	
Onderwijs																							
Raaijmakers	Vorbereiding De Bolster								X	X	X	X	X	X	X	X	X					Vorbereiding verloopt volgens planning, we zijn afhankelijk van de overall planning gebiedsontwikkeling Heidelust	
Raaijmakers	Strategie onderwijshuisvesting				X																		

Portefeuille- houder	Actie	2022				2023				2024				2025				2026				Stand van zaken september 2025	s.v.z.	
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4			
Raaijmakers	Opstellen IHP								X	X	X	X	X	X									Opstellen van het IHP is in behandeling Verwachting Q4 2025 aanbieden aan de raad	
Raaijmakers	Start en oplevering uitbreiding de Fonkel								X	X	X	X											Afgerond, openingsmoment gepland in oktober	
Raaijmakers	Start en oplevering nieuwbouw Elde-college									X			X	X										

Leefomgeving

Beleids- en beheersmatige afwijkingen

Bestuursakkoord

- Het vervolgonderzoek naar potentiële inbreidingslocaties voor woningbouw, inclusief de transformatie van leegstaande bedrijfsgebouwen is afgerond in het eerste kwartaal van 2025. Daarna startte de Quick Scan naar uitbreidingslocaties.
- De gemeenteraad stelde de Omgevingsvisie 2040 en de bijbehorende Omgevingseffectrapportage vast op 3 oktober 2024. Inmiddels is er een werkproces opgesteld om het samenspel tussen raad en college bij de vaststelling van omgevingsprogramma's vorm te geven. Ook is de prioritering van programma's in concept gereed. In het najaar van 2025 betrekken wij de raad bij dit proces en starten de voorbereidingen voor de uitvoering van een aantal programma's.
- De Omgevingstafel is inmiddels een reguliere werkwijze van de organisatie voor het toetsen van complexe ruimtelijke initiatieven.

Lopende woningbouwontwikkelingen in Sint-Michielsgestel:

- Domein aan de Dommel: Uitwerking tenderplan, Nota van Uitgangpunten (mijlpaal 1) voor fase 1 is vastgesteld. Omgevingsdialoog voor fase 1 vond plaats. Ontwikkelaar is bezig met verdere uitwerking van fase 1. Voor het totaalplan is een ecologische visie opgesteld.
- De Huif: Bestemmingsplan gewijzigd vastgesteld in november 2023, beroep ingesteld, zitting Raad van State vond plaats op 14 april 2025. De Raad van State besloot positief. Het indienen van het omgevingsplan is voorzien eind 2025. Er is nog geen overeenstemming met Woonmeij over het woningbouwprogramma. Bestuurlijk overleg vindt plaats.
- Centrumplan: Na de positieve uitspraak van de Raad van State, startte de voorbereiding voor de bouw De Raadskamer. De verkoop van het voormalig gemeentehuis is afgerond en de nieuwe eigenaar bespreekt zijn ideeën. De herinrichting van het kernwinkelgebied (fase 2) is grotendeels afgerond en de voorbereiding van fase 3 startte. Het nieuwe Dommelpad opende in juli. Er loopt beroep tegen het wijzigingsplan The Green Villa. De zitting bij de Raad van State moet nog plaatsvinden. Een rechtszaak met Heijmans als gevolg van ontbinding van de samenwerkingsovereenkomst Dommeloever uit 2005 voorkomen we mogelijk door een nieuwe dialoog te starten.
- Laarzicht, Middelrode: het bestemmingsplan 'Woonlocatie Laarzicht' is vastgesteld en in werking getreden. Er is nog één beroepschrift, het tweede is ingetrokken. Het wachten is op de zittingsdatum bij de Raad van State. De uitvoering wordt door de initiatiefnemer voorbereid. Als eerste start het bouwrijp maken van de locatie.
- Reparatieplan Milrooijseweg, Berlicum: bestemmingsplan vastgesteld op 3 oktober 2024, onherroepelijk.
- De Rietstok, Gemonde: Beroepschrift ingediend en voorlopige voorziening toegekend. Verweerschrift en aanvullend wateronderzoek uitgevoerd, voorbereiden herstelbesluit is gestart. Het wateronderzoek en herstelbesluit bieden we in het vierde kwartaal ter besluitvorming aan de gemeenteraad aan, waarna het wordt toegezonden aan de Raad van State.
- Beekveld, Berlicum: Laatste fase woningbouw (fase 10) wordt opgeleverd. De inrichting van de openbare ruimte start in de tweede helft van 2025, met uitloop in 2026. De ontwikkelaar kan nog niet beschikken over alle gronden voor de beoogde overkluizing en daarmee is de uitvoering onmogelijk. Voor de 4 woningen aan de Hoogstraat is met de uitspraak van 2 juli 2025 van de Raad van State een onherroepelijke ruimtelijke titel verkregen. De bouw van deze woningen start op korte termijn.

- Ploeg III, Berlicum: Woonstichting JOOST is een samenwerking met projectontwikkelaar aangegaan en paste het woningbouwprogramma aan naar 18 sociale woningen en 8 koopwoningen. Vooroverleg over BOPA-procedure is gestart. We verwachten nog dit jaar een anterieure overeenkomst te sluiten en de ontvangst van een formele Bopa aanvraag.
- Wonen op de Donk, Den Dungen: Ontwerpbestemmingsplan vastgesteld op 18 april 2024, 3 beroepschriften en 2 verzoeken om voorlopige voorziening ingediend. Voorlopige voorzieningen afgewezen, behandeling beroepschriften bodemprocedure bij Raad van State is nog in afwachting van zittingsdatum.
- De Blauwe Scholk, Den Dungen: Fasen 1, 2 en deel van fase 3 aangewezen als gemeentelijk monument, beroep tegen gedeeltelijke aanwijzing. Behandeling door rechtbank naar verwachting in oktober 2025. De herontwikkeling is pas mogelijk na verwijderen hindercontour agrarisch bedrijf. Verkoopprocedure Blauwe Scholk start in Q4 2025.
- Venkant, Sint-Michielsgestel: Realisatie van 12 tijdelijke flexwoningen in samenwerking met Woonmeij. BOPA-vergunning is verleend. De Bezwaarschriftencommissie behandelde het bezwaar van omwonenden. Het advies verwerken we in de beslissing op bezwaar.

We werken aan verschillende ontwikkelingen in het buitengebied:

- Actualisatie bestemmingsplan buitengebied: 29 initiatieven voor saneringen, herbestemmingen en Ruimte voor Ruimte woningen, leidend tot kwaliteitsverbetering. Bestemmingsplan vastgesteld in juni 2023, niet onherroepelijk maar wel in werking getreden. Zitting over beroep verwacht eind 2025 of begin 2026.
- Omgevingsplan Laar - Nieuw Laar, Berlicum: Plan voor sanering van intensieve veehouderijen, bouw Ruimte voor Ruimte woningen en agrarische uitbreidingen. Plan vastgesteld in december 2023, met 6 beroepen en 2 voorlopige voorzieningen. Raad van State schorste delen van het plan in september 2024. Momenteel werken we aan het door de gemeenteraad in de vergadering van 11 december 2025 te nemen herstelbesluit. Dit besluit ziet in het bijzonder toe op de 2 varkensbedrijven in het gebied. Dit najaar pakken we het landschapsplan op en bekijken we hoe dat het beste te prioriteren. In 2026 start de verkoop van de 2 bouwkvavels die de gemeente in het gebied in eigendom heeft.
- Bestemmingsplan Hezelaar, Sint-Michielsgestel: Ontwikkeling van 19 Ruimte voor Ruimte kavels, vastgesteld in juni 2023. Zitting bij Raad van State op 4 maart 2025. Na de zitting heeft de Raad van State het onderzoek heropend, omdat ze nadere informatie wenste over de onderbouwing van de titels. Deze informatie leverden we aan. Nu is het wachten op de definitieve uitspraak.
- Landgoed Haanwijk en Oud Herlear, Sint-Michielsgestel: Ontwikkeling van horecagelegenheid en maatschappelijke functie voor Brabants Landschap. Plan vastgesteld in december 2023, één beroep ingediend. De Raad van State handelt de zaak af zonder zitting. We wachten de uitspraak af.
- Hooghei, Berlicum: Drie ontwikkelingen -uitbreiding recreatiepark, natuurbegraafplaats, opvanghuis- mogelijk gemaakt. Bestemmingsplan vastgesteld in januari 2023, twee beroepen ingediend. Voorlopige voorziening in zomer 2023 schorste recreatiebestemming. Gemeenteraad stelde herstelplan vast, aanvullende beroepen ingediend. Op 20 augustus 2025 deed de Raad van State uitspraak. Bijna alle beroepen zijn ongegrond verklaard. De Raad van State corrigeerde één foutje, hoogte lichtmasten, en voorzag op dit punt zelf in de zaak. Het bestemmingsplan is nu onherroepelijk en de initiatiefnemers kunnen starten met de uitvoering.
- Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv): Twee veehouders aangemeld, contracten moeten binnen 6 maanden afgesloten worden. Eén locatie neemt definitief deel aan de Lbv-regeling. Vanaf Q3 2025 gaan we aan de slag met

de herontwikkeling met als start een verzoek voor de intaketafel. De begeleiding van de omgevingsplanwijziging volgt in 2025 en 2026.

Ruimtelijke ontwikkeling

In Sint-Michielsgestel staat budget gereserveerd voor de oplevering en uitvoering van ruimtelijke plannen:

- Vanuit inhuur budget derden zetten we een bedrag van € 7.000 in bij programma 4 Monumenten, ter dekking van al toegezegde opdrachten.
- Verder is er een overschrijding van € 12.000 op de begeleiding van de Tender voor de Blauwe Scholk, die dekken we uit deze post.

Het resterende budget zetten we dit jaar in.

Gebiedsontwikkeling buiten de bebouwde kom

Met het oog op de grote woningbouwopgave voeren we op basis van de omgevingsvisie Sint-Michielsgestel een quickscan uit naar de geschiktheid van een beperkt aantal uitbreidingslocaties voor woningbouw. De resultaten daarvan verwachten we nog dit jaar.

Hiervoor is binnen het programma Leefomgeving € 35.000 tijdelijk formatiebudget als werkbudget aan Ruimtelijke Ontwikkeling beschikbaar gesteld. Wanneer kansrijke locaties tot ontwikkeling komen rekenen we dit naar rato toe.

Vergoeding advocaatkosten

De gemeente is betrokken bij een handhavingszaak waarin een onderneming in strijd handelt met regelgeving. De rechter oordeelde in twee uitspraken, dat de activiteiten moeten worden gestaakt en dat bij voortzetting dwangsommen worden verbeurd. De inning hiervan loopt via een civielrechtelijke procedure onder begeleiding van onze advocaat. De éénmalige kosten bedragen € 43.400.

Beheer openbare ruimte

Beheerplannen

We zijn bezig met het opstellen van de beheerplannen voor openbare verlichting en civiele kunstwerken. Wij bieden deze uiterlijk in het eerste kwartaal van 2026 aan de raad ter vaststelling aan. De onderhoudskosten worden bij de vaststelling van het beheerplan aan de raad met een begrotingswijziging gereserveerd. Voor de investeringen kijken we of we deze aan het IMOR toevoegen of via een raadsvoorstel met een kredietvotering projectgewijs aanpakken.

Aanbesteding asfaltonderhoud

Voor het groot onderhoud wegen is de aanbesteding voor het asfaltonderhoud € 129.000 hoger uitgekomen dan begroot. Dit komt mede door extra veiligheidswerkzaamheden in de verharding door wortelgroei. Deze extra kosten zullen gedekt worden uit de egaliseringsreserve wegbeheer. Stand van de reserve per 1-1-2025 is ruim € 725.000.

Vastgoed

Verkoop gronden

- Vanaf medio 2025 is de bezetting van het cluster grondzaken weer op orde. Het effect daarvan op de opbrengsten wordt pas later zichtbaar. Daarom raamden we de begrote opbrengst voor dit jaar af met € 25.000.
- Voor de verkoop van een aantal percelen is in de voorjaarsnota ten onrechte een bedrag van € 39.000 opgevoerd. Deze inkomsten zijn al geraamd in een grondexploitatie. We ramen het bedrag van € 39.000 af.

Elde college

De ontwikkeling van het Elde college ligt op schema. We koersen op de aanvraag van het investeringskrediet eind Q4 van dit jaar.

MJOP Beheer gebouwen

De aanpassingen van het groot onderhoud leiden niet tot een structurele wijziging in de voorziening.

Begraafplaatsen

De inschatting van de kosten voor de onthulling van het gedenkm monument aan de Oude Schoolstraat in Sint-Michielsgestel was € 10.000. De aanbesteding bedroeg € 20.000. Dit betekent een budgetoverschrijding van € 10.000.

Investerings en overhevelingen

Ruimtelijke ontwikkeling

Dommeloever

Op het project Dommeloever is een bedrag van € 24.000 gereserveerd voor juridische ondersteuning, hiervan wordt in 2025 € 14.000 gebruikt. We hevelen € 10.000 over voor de afronding van dit project.

Herontwikkeling terrein Heidelust

De visie voor de wijk Theereheide voorziet op het terrein van Heidelust in de bouw van een basisschool, circa 50 modulaire woningen en een landschapspark.

De ontwikkeling van de nieuwe Bolster ligt op schema. Eind dit jaar zal de samenwerkingsovereenkomst gereed zijn en worden aangeboden ter ondertekening. Voor de school maken we een wijziging van het omgevingsplan. De planvorming moet nog starten.

De formele aanvraag van een Bopa voor de modulaire woningen is gepland in het vierde kwartaal van 2025. Op de flexwoningen zitten kapitaallasten, inhuurkosten en uitgaven voor betaalde leges. Voor planvorming van de modulaire woningen is een bedrag van € 100.000 gereserveerd, waarvan inmiddels € 50.000 is uitgegeven. We hevelen hiervan € 50.000 over.

Voor de technische uitwerking is € 250.000 gereserveerd, de helft daarvan is bedoeld voor de school en omgeving, de andere helft voor de tijdelijke woningen. Met de technische uitwerking van Heidelust is een start gemaakt en we verwachten hier € 50.000 van uit te geven in 2025. We hevelen € 200.000 over naar 2026. Daarnaast zal voor de school separaat een uitbreiding van het voorbereidingskrediet eind Q4 worden aangeboden aan de gemeenteraad.

Ericastraat

Voor het project Ericastraat, de vrijkomende locatie van de Bolster, is met het oog op de woningbouwversnelling een subsidiebedrag ontvangen van € 100.000. We verwachten dit jaar een bedrag van € 20.000 uit te geven en hevelen het resterende bedrag van € 80.000 over naar 2026.

Uitvoeringskosten Omgevingswet

Binnen het beschikbare budget voor de implementatie van de Omgevingswet is in 2025 een bedrag gereserveerd voor uitvoeringskosten. Door onder andere verschuivingen in planning en capaciteitsinzet, is dit bedrag in 2025 nog niet volledig besteed. Om volgend jaar de

implementatie en verdere doorontwikkeling van de Omgevingswet op basis van de projectopdracht te borgen hevelen we het resterende bedrag van € 130.000 over naar 2026.

Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (LBV-regeling)

Voor de uitvoering van de LBV-regeling is € 31.000 begroot. Gezien de lange doorlooptijd hevelen we het bedrag over naar 2026 om het project af te ronden.

Gebiedsgericht omgevingsprogramma 'Vitaal Landelijk gebied'

Voor de herziening van het bestemmingsplan buitengebied is € 25.000 begroot. In 2024 trad de Omgevingswet in werking en we spreken nu van omgevingsprogramma's. Binnen de kaders van de omgevingsvisie Sint-Michielsgestel (2024) wordt nog dit jaar gestart met -de voorbereidingen van- het gebiedsgerichte omgevingsprogramma 'Vitaal Landelijk gebied'. Het bedrag van € 25.000 hevelen we over naar 2026, het jaar waarin we dit omgevingsprogramma opstellen.

Beheer openbare ruimte

Centrumplan

In 2024 zijn uitgaven die in het kader van de grondexploitatie Centrumplan gedaan zijn onjuist ten laste van het investeringskrediet Herinrichting openbare ruimte Centrum SMG gebracht. We corrigeren dit. De grondexploitatie voorziet in deze uitgaven.

Overkluizing De Run

Het moment van uitvoering is afhankelijk van de voortgang van de werkzaamheden van de ontwikkelaar van het plan Beekveld Berlicum. Realisatie wordt dit jaar niet meer verwacht. Het bedrag van € 22.800 hevelen we over naar 2026.

Brug Beusingsdijk

Het grootonderhoud aan de burg is klaar en gefactureerd. Een bedrag van € 70.100 valt vrij naar de algemene middelen.

Herinrichting openbare ruimte Centrum SMG

De werkzaamheden voeren we fasegewijs uit in de jaren 2025-2027. We hevelen € 500.000 over naar 2026 en € 900.000 naar 2027.

Herinrichting Theerestraat – Esscheweg

Het aanbesteden, gunnen en starten van de werkzaamheden vindt dit jaar plaats. De realisatie loopt volgend jaar door. We hevelen € 370.000 over naar 2026.

Dit project heeft een directe relatie met het project riolering Theerestraat-Esscheweg

Herinrichting Lambertusweg

Het aanbesteden, gunnen en starten van de werkzaamheden doen we dit jaar. De realisatie loopt volgend jaar door. We hevelen € 115.500 over naar 2026. De te verwachten inkomsten van de toegekende subsidie voor verkeersmaatregelen hevelen we voor een bedrag van € 71.000 over naar 2026.

Dit project heeft een directe relatie met het project riolering Lambertusweg.

Inzet IMOR-gelden

Wij stellen voor volgende voorgenomen investeringen vanuit de IMOR-gelden beschikbaar te stellen:

- Theereheide: € 62.200 voor **Theereheide 2e fase**, te verdelen over de jaren 2025 en 2026 € 31.100 in 2025 en € 31.100 in 2026. Deze investeringen zijn nodig om tot een revitalisering van de wijk Theereheide te kunnen komen. Om dit te kunnen realiseren dient in 2025 gestart te worden met het opstellen van een voorontwerp, definitief ontwerp, etc.
- Programma duurzame mobiliteit (PDM): € 60.000 voor onderzoek naar enkele gewenste maatregelen vanuit het PDM nog kunnen worden meegenomen in de voorgenomen onderhoudswerkzaamheden aan de wegen in 2025. Dit wordt toegevoegd aan investeringskrediet **verkeersmaatregelen Den Dungen**. Voor deze kortetermijnmaatregelen Den Dungen is met de Voorjaarsnota 2024 een budget beschikbaar gesteld in de reguliere exploitatie met als dekking reserve toekomstige investeringen. Het restantbudget van € 195.000 is met jaarrekening 2024 overgezet naar 2025.

Gezien de aard van de werkzaamheden die duurzaam zijn, is het voorstel dit restantbudget over te hevelen naar een investeringskrediet en als dekking van de kapitaallasten de reserve toekomstige investeringen daarvoor in te zetten.

Vastgoed

Scouting Berlicum

Gezien de complexiteit van de verplaatsing van de scouting in Berlicum naar een nieuwe locatie hevelen we het budget van € 330.000 over naar 2026.

Voetbalvereniging Irene

Bij de afronding van de vernieuwing van de sportaccommodatie van VV Irene werd duidelijk dat de parkeerplaats schuin afliep naar het gebouw met mogelijke waterschade als gevolg. Mede door de uitbreiding van het gebouw en een toename in de verkeersintensiteit door padel veranderde de verkeerssituatie. Om voor de start van het sportseizoen deze problemen op tijd en goed aan te pakken is vooruitlopend op besluitvorming door de gemeenteraad tot uitvoering overgegaan. We vernieuwden de parkeerplaats en realiseerden een verkeersremmende maatregel. We voteren een krediet van € 150.000.

Opbrengsten verkoop grond

De verkoop van een stukken grond aan de Zandstraat en Veldstraat liep vertraging op. In de overeenkomsten spraken we af, dat afname plaatsvindt als de plannen en vergunningen onherroepelijk zijn. De beroepsprocedure bij de Raad van State loopt en de uitspraken op de beroepen verwachten we in 2027. Dat geldt ook voor de opbrengsten van respectievelijk € 350.000 voor de Zandstraat en € 25.000 voor de Veldstraat. We hevelen deze bedragen over.

Renovatie Directeur van Beekstraat

We kochten strategisch een pand aan in de Directeur van Beekstraat. De geplande renovatie vindt volgend jaar plaats. We hevelen € 70.000 over naar 2026. Wij verkennen in 2026 de ontwikkelmogelijkheden en informeren u in de eerste helft van 2026 over de verdere plannen.

Financiële afwijkingen programma

Afgezien van de voorgestelde budgetneutrale begrotingsmutaties hebben de volgende mutaties vanuit dit programma gevolgen voor het begrotingssaldo:

Voorgestelde begrotingsmutaties (x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Leefomgeving					
Autonome en overige ontwikkelingen:					
• Prioritering uitbreidingslocaties	-35,0				
• Vergoeding advocaatkosten	43,4				
• Verkoop perceel onterecht begroot	-39,0				
• Verkoop reststroken	-25,0				
• Lagere taxatiekosten aankoop	12,0				
• Parkeerplaats VV Irene		-8,1	-8,1	-8,0	-7,9
• Gedenkmonument begraafplaats	-10,0				
• Mutaties minder dan € 10.000	12,2	3,0	3,0	3,0	3,0
Totaal Programma Leefomgeving	-41,4	-5,1	-5,1	-5,0	-4,9

Stand van zaken uitvoeringsprogramma

Hierna volgt een tabel waarin per activiteit uit het uitvoeringsprogramma staat wat de voortgang is. De activiteiten die op oranje of rood staan zijn verder toegelicht.

Portefeuille- houder	Actie	2022				2023				2024				2025				2026				Stand van zaken september 2025	s.v.z.
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
Verkeersmaatregelen																							
Geldens	Aanpak verkeersknelpunten				X		X					X											
Geldens	Start participatie visie Den Dungen					X																	
Geldens	Visie Den Dungen raadsbesluit (input Mobiliteitsplan)							X	X														
Geldens	Start Mobiliteitsplan							X		X	X												
Geldens	Onderzoek 50-30-fiets (input Mobiliteitsplan)										X												
Geldens	Onderzoek kernen 30km/u (input Mobiliteitsplan)										X		X										
Geldens	Mobiliteitsplan raadsbesluit										X	X											
Geldens	Gedurende het jaar behandelen we meldingen, wensen en verzoeken die gaan over verkeersveiligheid en het functioneel gebruik van de openbare ruimte.																						
Volkshuisvesting																							
Goossens	Opstellen Woonzorgvisie				X	X																	
Goossens	Besluitvorming Woonzorgvisie						X	X															
Goossens	Raadsbesluit tijdelijke woningen 10>15 jaar				X																		
Goossens	Pilot tijdelijke woningen				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			Tegen de omgevingsvergunning is bezwaar gemaakt Inmiddels ook beroep bij RB ingesteld	
Goossens	Opstellen beleid en besluitvorming woningsplitsing/starterswoningen achtertuin					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					
Goossens	Onderzoek inbreiding							X	X	X	X												
Goossens	Onderzoek locaties tijdelijke woningen							X	X	X	X												
Goossens	Beleid woningen eigen inwoners									X	X	X											

Najaarsnota 2025 Gemeente Sint-Michielsgestel

Portefeuille- houder	Actie	2022				2023				2024				2025				2026				Stand van zaken september 2025	s.v.z.
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
Geldens	Opstellen CPO-leidraad										X												
Ruimtelijke ontwikkeling																							
Geldens	RO nieuwbouw				X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Geldens	Tijdelijke formatie openbare ruimte voor realisering ruimtelijke projecten									X	X	X	X	X	X	X	X						
Groenbeheer																							
Goossens	Opstellen en besluitvorming natuur- en land-schapsbeleid					X	X	X	X	X	X		X										
Goossens	Uitvoering Natuur- en land-schapsbeleid									X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Geldens	Meerjareninvesteringsplanning groenvoorzieningen												X										
Omgevingsvisie (opvolger Zieners 2025)																							
Raaijmakers	Afronding fase 2 Ambitiedocument				X																		
Raaijmakers	Fase 3 Bouwen					X	X	X	X														
Raaijmakers	Fase 4 Oplevering Omgevingsvisie									X	X												
Raaijmakers	Fase 4 Besluitvorming in raad											X											

Ontspanning en Economie

Beleids- en beheersmatige afwijkingen

Economische aangelegenheden

Werkbudget bedrijventerrein

We zijn nu bezig met het in kaart brengen van de situatie en benodigde acties op de bedrijventerreinen. We zijn bezig met het opstellen van gebiedspaspoorten voor de bedrijventerreinen. Dit doen we d.m.v. gesprekken vanuit de SPUK-aanjager en accountmanager.

In het laatste kwartaal zal de vertaling gemaakt worden naar wat nodig is op de bedrijventerreinen, waarna we dit in 2026 zullen uitvoeren.

Verduurzamen bedrijventerrein Den Dungen

We zijn momenteel bezig met het in kaart brengen van de situatie en benodigde acties op bedrijventerrein 't Schild. Dit doen we d.m.v. gesprekken vanuit de SPUK-aanjager en accountmanager en het vervaardigen van een gebiedspaspoort voor dit bedrijventerrein. In het laatste kwartaal van 2025 zal de vertaling gemaakt worden naar wat nodig is op 't Schild, waarna dit in 2026 tot uitvoer zal worden gebracht.

Evaluatie Ondernemersfondsen

De evaluatie kan niet in 2025 uitgevoerd worden, de termijn is te kort om te evalueren door het ontbreken van kwalitatieve en representatieve cijfers die nodig zijn voor de evaluatie. Dit wordt in 2026 uitgevoerd.

Opgaveregisseurs RNOB

Na vaststelling van het nieuwe convenant RNOB eind 2024, is verder gewerkt aan het versterken van de samenwerking. Het adviesbureau &Van de Laar heeft onder meer geadviseerd om een vijftal Opgaveregisseurs toe te voegen aan het regiobureau RNOB. Deze opgaveregisseurs zijn secretaris van de bestuurlijke overleggen en dragen zorg voor de integrale afstemming tussen de overleggen en de daarin te bespreken opgaven. De deelnemers aan RNOB hebben het advies van &Van de Laar omarmt. De structurele meerkosten bedragen € 1 per inwoner oftewel € 30.200. Deze moeten we structureel opnemen in onze begroting vanaf 2026.

Recreatieve voorzieningen

Aanlegsteiger

We hebben in samenwerking met het Waterschap verder gewerkt aan het initiatief "Aanlegsteiger nabij het centrum van Sint-Michielsgestel". De concept-samenwerkingsovereenkomst wordt opgesteld door het Waterschap, de aanvragen voor de benodigde vergunningen liggen klaar voor verzending (zodra het kan worden ze aangevraagd) en er wordt gewerkt aan een concept-bruikleenovereenkomst voor de verhuur van de aanlegsteiger. Besloten is een bijdrage uit de Ruimte voor Ruimte gelden, waardoor de reeds gereserveerde kapitaallasten (€ 10.000) komen te vervallen.

GoedGestel

Door afwezigheid en wisselingen in personeel, heeft de realisatie van de website goedgestel.nl vertraging opgelopen. Ook door personeelswisselingen bij de leverancier van de website was het niet mogelijk dusdanig door te pakken om (tot nu toe) een gedegen website neer te zetten die geschikt was voor livegang. In het laatste kwartaal van 2025 organiseren we een ondernemersbijeenkomst voor alle toeristisch-recreatieve ondernemers om hen mee te nemen en te enthousiasmeren voor het platform Goed Gestel. We zetten in

op een goede samenwerking met bereidwillige ondernemers en initiatiefnemers. Hiervoor zetten we zowel online als offline promotie in.

In samenwerking met Brabant Partners en vrijwilligers investeren we in de optimalisatie van de bestaande wandel- en fietsroutes in de gemeente. En worden er routes in kaart gebracht die kunnen worden getoond via goedgestel.nl.

Maatschappelijke voorzieningen

Opbrengst verkoop De Huif

Het ruimtelijk plan is onherroepelijk, de exacte invulling van het plangebied is echter nog onderwerp van gesprek tussen koper en gemeente. De inkomsten uit de verkoop (€ 1.031.900) van de grond worden daarom op zijn vroegst in 2026 verwacht.

Exploitatiebijdrage Litserborg

Aan Litserborg is voor het lopende jaar € 75.000 ter beschikking gesteld om te zorgen dat het voortbestaan geborgd is. Het negatieve resultaat wordt opgevangen binnen dit programma.

Exploitatiebijdrage Meander

Stichting Meander heeft over 2024 een tekort van circa € 50.000. Gemeenschapshuizen in Sint-Michielsgestel ontvangen over de eerste vijf jaar van hun bestaan een bijdrage in de exploitatie, daarna wordt verondersteld dat ze op eigen benen kunnen staan. Voor de Meander waren er jaarlijks van 2019 tot en met 2023 bedragen begroot om het voorziene tekort aan te vullen. In die periode viel ook de coronacrisis, die gemeenschapshuizen stevig heeft geraakt. De Meander ontving in de eerste fase van die crisis relatief weinig coronasteun, omdat men alleen de cijfers van 2019 ter vergelijking kon overleggen. Daardoor heeft de Meander weinig reserves, het tekort over 2024 zorgt dan ook voor een sterke druk op de liquiditeit. Om het voortbestaan te borgen, wordt het tekort over 2024 dan ook aangevuld. Voor 2025 en verder is het de bedoeling dat, mede middels Meander 2.0 en het verzilveren van de kansen die zich nu al voordoen, sneller de exploitatie sluitend is. Het exploitatietekort van de Meander vertoont overigens al een dalende lijn.

Kunst

Cortentstalen kunstwerk Décors

Het Cortentstalen kunstwerk Décors heeft ruim dertig jaar in het centrum van Berlicum gestaan ter hoogte van Den Durpsheerd. Vanaf 2021 ligt het in de opslag voor herbestemming binnen de gemeente Sint-Michielsgestel. Na diverse onderzoeken is er nog geen geschikte locatie gevonden waardoor het kunstwerk niet in 2025 herplaatst zal gaan worden. Het onderzoek naar een geschikte locatie wordt in samenwerking met de Commissie Kunst en Cultuur voortgezet. De daadwerkelijk herplaatsing volgt naar verwachting in 2026. Het begrote bedrag voor herplaatsing kunstwerk Décors € 30.000 wordt onttrokken uit Reserve Cultuurzaken en wordt overgeheveld naar 2026.

Sport

Aanbesteding sporthallen

Vanaf 2026 levert de nieuwe aanbesteding van de sporthallen jaarlijks een voordeel op van € 80.000. Dit positieve resultaat is te danken aan een gunstige inschrijving tijdens het aanbestedingstraject. In het overgangsjaar 2025 is echter sprake van een budgetoverschrijding. Deze overschrijding komt deels voort uit de beëindiging van de samenwerking met WSD per 1 januari 2025. Hierdoor zijn twee medewerkers, op basis van een eerdere regeling, teruggekeerd in dienst bij de gemeente. Dit heeft geleid tot hogere personeelskosten dan oorspronkelijk begroot. Eén van deze dienstverbanden is per 1 juni

2025 beëindigd vanwege pensionering. Ondanks de extra personele lasten blijven de kosten vanaf 2026, dankzij de succesvolle aanbesteding, binnen de beschikbare begroting. Er is een tekort van de aanbesteding sporthallen voor een bedrag van € 49.000.

Sportvelden SC Den Dungen

Ondanks zorgvuldige planning en uitstel van de werkzaamheden om kosten te besparen is de aanbesteding voor de sportvelden bij SC Den Dungen hoger uitgevallen dan geraamd. Daarom stellen wij voor om het krediet met € 100.000 te verhogen.

Monumentenzorg en oudheidkunde

Erfgoednota

In de jaarrekening is aangegeven dat in 2025 een erfgoednota wordt vastgesteld. Het ontbreekt op dit moment aan basisinformatie om het beleid goed te kunnen richten. In 2025 starten we met het samenstellen cultuurhistorische-, archeologische- en beleidskaarten. Hiermee mikken we op een goede aansluiting bij het omgevingsprogramma. Mogelijk wordt dan een afzonderlijke erfgoednota overbodig. In het najaar van 2025 starten we met het traject 'basis op orde'. Dit kan niet in 2025 worden afgerond. Daarom wordt € 40.000 overgeheveld naar 2026.

Investerings en overhevelingen

Overhevelingen:

- Werkbudget bedrijventerrein: € 25.000
- Verduurzamen bedrijventerrein Den Dungen: € 50.000
- Evaluatie Ondernemersfondsen: € 27.500
- Kunstwerk Décors: € 30.000
- Erfgoednota: € 40.000.

Financiële afwijkingen programma

Afgezien van de voorgestelde budgetneutrale begrotingsmutaties hebben de volgende mutaties vanuit dit programma gevolgen voor het begrotingssaldo:

Voorgestelde begrotingsmutaties (x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Ontspanning en Economie					
Autonome en overige ontwikkelingen:					
• Opgaveregisseurs RNOB		-30,2	-30,3	-30,3	-30,4
• Exploitatiebijdrage Litserborg	-75,0				
• Exploitatiebijdrage Meander	-50,0				
• Robuuste bibliotheek en subsidies	72,3	72,3	72,3	72,3	72,3
• Aanbesteding sporthallen		79,9	89,9	100,4	111,0
• Mutaties minder dan € 10.000	13,9	12,8	12,8	12,8	12,8
Totaal Programma Ontspanning en Economie	-38,8	134,8	144,7	155,2	165,7

Stand van zaken uitvoeringsprogramma

Hierna volgt een tabel waarin per activiteit uit het uitvoeringsprogramma staat wat de voortgang is. De activiteiten die op oranje of rood staan zijn verder toegelicht.

Portefeuille- houder	Actie	2022				2023				2024				2025				2026				Stand van zaken september 2025	s.v.z.
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
Economische aangelegenheden																							
Goossens	Besluitvorming reclamebelasting				X																		
Goossens	Start centrum- management (extern)					X																	
Goossens	Start gesprek vitaliteit bedrijventerreinen								X	X	X	X	X									Gesprekken zijn gevoerd	
Goossens	Uitvoering en koppeling Gezond genieten								X	X	X	X	X			X						Webside in afrondende fase	
Goossens	Evaluatie centrummanagement													ntb								Evaluatie is geweest voornemens om in 2026 af te ronden	
Recreatieve voorzieningen																							
Geldens	Uitwerking Gezond genieten								X	X	X	X	X	X	X	X	X					Nieuwe visie wordt in 2026 opgesteld Bezig met uitvoering van huidige visie	
Geldens	Start uitvoering visie Gezond genieten: Realisatie website								X	X	X	X	X	X	X	X						wordt in 2025 opgeleverd	
Geldens	Project aanlegsteiger en bootjes							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			SOK wordt opgesteld, uitvoering in 2026 met uitloop naar 2027	
Maatschappelijke voorzieningen																							
Raaijmakers	Begin uitwerking raadsdebat (door werkgroep raad)								X														
Raaijmakers	Overleg met gemeenschapshuizen over nulmeting								X														
Raaijmakers	Nulmeting gemeenschapshuizen								X	X	X											Nulmeting heeft plaatsgevonden De uitkomsten van deze nulmeting worden meegenomen in het nog op te stellen accommodatiebeleid	
Raaijmakers	Opstellen en besluitvorming uitvoeringsplan									X	X	X	X	X	X	X							
Raaijmakers	Uitvoering												X	X	X	X	X	X	X	X			
Kunst																							

Portefeuille- houder	Actie	2022				2023				2024				2025				2026				Stand van zaken september 2025	s.v.z.
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
Goossens	Koppelen aan toeristische visie (idem voor uitvoering)								X	X	X	X	X										
Sport																							
Goossens	Onderzoek haalbaarheid sportakkoord					X	X	X															
Goossens	Vorbereiding accommodatie BMC					X	X	X	X	X	X	X	X										
Goossens	Vorbereiden accommodatie Irene					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X							
Goossens	Formatie sportakkoord						X																
Goossens	Start uitvoering sportakkoord								X														
Monumentenzorg en Oudheidkunde																							
Raaijmakers	Opstellen beheerplan en ontwikkelvisie Seldensate				X	X	X	X	X	X							X					opgeleverd	
Raaijmakers	Opleveren project linie 1629					X					X											In 2024 namen we deel aan het project 'Samen op weg naar 2029'	
Raaijmakers	Start project 80 jaar bevrijding					X																In 2024 is de herdenking van 80 jaar bevrijding georganiseerd	
Raaijmakers	Plan Haanwijk Out Herlaer vaststellen						X																

Ruimtegevend Bestuur

Beleids- en beheersmatige afwijkingen Bestuur

Sint-Michielsgestel 30 jaar

In 2026 bestaat de gemeente Sint-Michielsgestel 30 jaar. Dit jubileum biedt een mooie gelegenheid om het gemeenschapsgevoel in onze dorpen te versterken en samen stil te staan bij wat we als gemeente hebben opgebouwd. Waar het 25-jarig jubileum in coronajaar 2021 noodgedwongen bescheiden werd gevierd, willen we dit keer ruimte bieden aan initiatieven vanuit de samenleving zelf. Het verenigingsleven toont enthousiasme, en juist dat willen we benutten en stimuleren.

Daarom stelt het college voor om een bescheiden stimuleringsbudget van € 30.000 beschikbaar te stellen. Hiermee kunnen lokale en bovendorpse initiatieven worden ondersteund, zoals een dorpen-sporttoernooi, een wandeltocht 'Groot Gestel', een culturele atelierroute of een activiteit rond 5 mei. De nadruk ligt op maatschappelijke betrokkenheid en samenwerking, niet op gemeentelijke regie. De gemeente organiseert zelf één inhoudelijke bijeenkomst in de tweede helft van het jaar, bijvoorbeeld een lezing met een spreker. Dit voorstel draagt bij aan een breed gedragen, verbindend jubileumjaar.

Regeling woon-/werkverkeer per januari 2026 MGD

In Cao SGO 2025 – 2027 is een verplichting opgenomen voor een woon-/werkregeling voor ons personeel. Vanwege het verplichtende karakter van deze regeling, elke gemeente dient daaraan uitvoering te geven, gaat het om een autonome ontwikkeling. Naar verwachting is € 436.000 aan structureel extra budget noodzakelijk om de aanstaande voorzieningen te bekostigen - met ingang van 1 januari 2026. Aangezien op dit moment geen middelen beschikbaar zijn of vrijgemaakt kunnen worden, dienen de beide gemeenten structurele gelden beschikbaar te stellen voor de realisatie van de beoogde voorzieningen. De structurele bijdrage voor de gemeente Sint-Michielsgestel hierin is € 191.800.

Bijstelling budgetten energie huisvesting MGD

Met de Eerste bestuursrapportage 2024 MGD zijn op basis van een Europese aanbesteding de budgetten voor energie met € 311.200 verhoogd. Nu blijkt dat deze inschatting te ruim is geweest en kan nu alsnog een bedrag van € 139.400 structureel vanaf 2025 vrijvallen. De budgetten worden hierop aangepast en dit voordeel komt ten gunste van de gemeenten op basis van hun verdeelsleutel.

Nieuw digitaal HR&Payroll systeem MGD

Vanaf 1 januari 2026 zal MijnGemeenteDichtbij gebruik gaan maken van een nieuw digitaal HR&Payroll systeem. Dit nieuwe E-HRM systeem wordt in het tweede deel van dit kalenderjaar volledig geïmplementeerd binnen onze organisatie. De kosten van de implementatie van het nieuwe systeem bedragen € 50.000. Daarnaast komen er nog exitkosten bij vanuit het huidige HRM-systeem, Het gaat hierbij om een bedrag van € 10.500. Voor de implementatie hebben we een interne projectleider benoemd. De kosten voor deze medewerker gedurende de gehele looptijd van implementatie (tot 1 februari 2026) bedragen € 85.000. De kosten worden opgenomen in de begroting van MijnGemeenteDichtbij en de gemeenten dragen hier op basis van hun verdeelsleutel in bij.

Vervanging tractiemiddelen MGD

In de afgelopen periode heeft een Europese aanbesteding plaatsgevonden voor de vervanging van een 8-tal bedrijfsbussen team wijkbeheer. Voorafgaand aan de aanbesteding heeft een marktverkenning plaatsgevonden op basis waarvan een positieve bijstelling van de bedragen in het investeringsplan van MGD heeft plaatsgevonden. Ondanks de bijstelling van de bedragen valt de aanbesteding aanmerkelijk duurder uit. Op

de 8 wijkbussen is in 2026 een extra investeringsbedrag benodigd van € 270.000. Dit is ongeveer 25% meer dan begroot. Dit leidt tot een extra kapitaallast van structureel € 27.000, waarvan € 4.000 door MGD kan worden opgevangen uit de stelpost prijsindexering. Voorgesteld wordt om conform de verdeelsleutel tussen de gemeente Boxtel en Sint-Michielsgestel structureel een aanvullende bijdrage beschikbaar te stellen van € 12.900.

Tweede Kamerverkiezingen 2025

Door de val van het kabinet zijn er op woensdag 29 oktober weer Tweede Kamerverkiezingen. In het jaar 2025 zouden er geen verkiezingen plaatsvinden en was er daarvoor geen budget gereserveerd. Het budget dat benodigd is voor de Tweede Kamerverkiezingen is ingeschat op € 57.000. Met de septembercirculaire zijn deze kosten gecompenseerd door een aanvullende bijdrage via de algemene uitkering.

Openbare orde en veiligheid

Natuurbrandbeheersing

Samen met de gemeente Boxtel maken we dit jaar voor € 9.600 aan kosten voor een natuurbrandbeheersingsplan. Op basis van dit plan wordt ook een uitvoeringsplan opgeleverd en een gebiedscommissie ingericht. De doelstelling van dit plan is om natuurbranden te voorkomen, te beheersen en te bestrijden. De kosten worden vergoed door een provinciale subsidie van € 5.000 en een bijdrage van de Veiligheidsregio van € 4.600.

Algemene dekkingsmiddelen

Dividend aandelen BNG

De dividenduitkering aandelen BNG was vanwege het jaarresultaat van de bank in 2024 hoger dan begroot. Incidentele meeropbrengst bedraagt € 15.200.

BTW Compensatie op brandkranen

Over de jaren 2021 tot en met 2024 hebben we alsnog de BTW mogen compenseren op de via de Veiligheidsregio betaalde facturen op huur brandkranen. Dit betekent een eenmalig voordeel van € 26.300.

Rente schatkistbankieren

Voor dit jaar is een renteopbrengst begroot van € 280.000. Medio dit jaar is een bedrag van bijna € 105.000 gerealiseerd. Hoewel het rentepercentage lager is dan begin dit jaar verwachten we de totale begrote opbrengst dit jaar te realiseren. De reden hiervoor is dat het uitstaande bedrag medio dit jaar hoger dan begin dit jaar.

Rente naheffingsaanslag BTW Meander

In 2019 is de Meander geopend. Destijds is door de gemeente Sint-Michielsgestel een BTW-constructie toegepast bij de bouw en in de aanloop naar de opening. Hierdoor is vervolgens de verhuur ook in de BTW-heffing terechtgekomen. In 2022/2023 heeft de Belastingdienst een boekenonderzoek uitgevoerd waaruit bleek dat er ten onrechte door de gemeente BTW in rekening is gebracht. De gemeente heeft direct daarna deze BTW terugbetaald aan de Meander. Stichting Meander moet nu deze BTW verhoogd met wettelijke rente (door)betalen aan de Belastingdienst. Gezien het feit dat de Meander zelf geen vrije keuze heeft gehad in BTW-belast of vrijgesteld verhuren, maar deze keuze in het voortraject is gemaakt door de gemeente, wordt deze rente vergoed aan de Meander. Het gaat hierbij om een bedrag van € 25.000.

Opbrengst OZB 2025

Op basis van de huidige gerealiseerde OZB-opbrengsten en rekening houdend met de afwikkeling van een aantal bezwaarschriften voorzien we voor dit jaar een minderopbrengst van € 21.200.

Gemeentelijke Belastingen

Voor ongeveer 3% van de WOZ-objecten met peildatum 1 januari 2024 is bezwaar gemaakt tegen de vastgestelde waarde. Dit is een stijging ten opzichte van vorig jaar (2%), maar sluit aan bij de landelijke trend. De afwikkeling verloopt voorspoedig: per 1 augustus 2025 is voor meer dan de helft van de bezwaren uitspraak gedaan. Hiermee voldoen wij aan de vereisten van de Waarderingskamer. Wij verwachten alle bezwaren binnen de gestelde termijnen af te ronden.

Algemeen budgettair

Overzetten budget proceskosten bezwaar en beroep WOZ vanuit MGD

Vanuit het verleden zijn de budgetten voor afwikkeling bezwaar en beroep WOZ (proceskosten) overgezet naar MGD. Omdat de gemaakte kosten worden doorbelast aan de betreffende gemeente, wordt vanaf 2026 het structurele budget van € 51.600 – conform de verdeelsleutel (56/44) – teruggezet naar beide gemeenten. Voor onze gemeente is dit een bedrag van € 22.700 dat we als budget hiervoor zelf gaan inzetten.

Actualisatie staat van activa

Zoals is toegelicht in het hoofdstuk 'Investerings' worden met deze Najaarsnota diverse investeringen doorgeschoven van 2025 naar 2026. Op basis hiervan is de staat van activa geactualiseerd. Dit leidt voor dit jaar en volgend jaar tot een positief resultaat en dit loopt in de jaren daarna verder terug.

Inzet surplus Algemene Reserve

Vanaf 1 januari 2024 kan jaarlijks maximaal 10% van het surplus van de algemene reserve worden ingezet voor structurele lasten, mits de solvabiliteit minimaal 20% blijft. Het gebruik van de Algemene reserve is alleen toegestaan als er voldoende eigen vermogen is en de risico's zijn afgedekt volgens de minimale norm van de gemeenteraad. In het maatregelenpakket (vastgesteld gemeenteraad 3 juli 2025) is besloten om gebruik te maken van deze mogelijkheid.

De minimale norm van de Algemene reserve wordt jaarlijks bepaald bij het opstellen van de begroting. Omdat de minimale norm is toegenomen heeft dit ook gevolgen voor het jaarlijks in te zetten bedrag (10%) zoals deze eerder berekend is. Bij de begroting 2026 is geconstateerd dat dit bedrag hoger is dan is toegestaan met de huidige minimale norm. De begrote inzet passen we daarom hierop nu aan. Dit leidt tot een structureel nadeel van € 44.300.

Overschrijding stelpost prijsindexering 2025

De resterende stelpost prijsindexering voor het jaar 2025 is niet toereikend voor de claims die hierop zijn ingebracht. Per saldo is de overschrijding van € 19.700 en dit bedrag komt ten laste van het resultaat.

Resultaat septembercirculaire 2025

Op Prinsjesdag 16 september 2025 is de septembercirculaire beschikbaar gekomen. Met de septembercirculaire is onze algemene uitkering uit het gemeentefonds herberekend en de gevolgen voor de begroting zijn structureel verwerkt in deze Najaarsnota. Per saldo leidt deze herberekening tot een structureel positief effect voor onze begroting van structureel ruim € 5 ton. In 2025 krijgen we compensatie voor de hogere kosten jeugdzorg over de jaren 2023 en 2024 (€ 853.600) en is de verwachte onderuitputting op het BTW

Compensatiefonds 2025 als voorschot toegekend (€ 536.200). De overige mutaties hebben betrekking op de ontwikkeling van het accres en de actualisatie van een aantal maatstaven (o.a. loonkostensubsidie en huishoudens met laag inkomen). Samenvattend beeld:

- Incidenteel komen er voor het jaar 2025 aanvullende budgetten beschikbaar.
- Structureel blijft het beeld ongewijzigd ten opzichte van de meicirculaire waarbij vanaf 2028 de uitkering daalt ten opzichte van het voorgaande jaar.

Een uitgebreide toelichting is opgenomen in deze Najaarsnota.

Overheveling incidentele budgetten

Bij het beoordelen van de budgetten is er bewust gekeken naar het doorschuiven van incidentele exploitatiebudgetten naar volgende jaren. Dit doen we alvast vooruitlopend op de overhevelingen die later via de jaarrekening worden verwerkt. De mutaties op overhevelingen verrekenen we over de jaren budgetneutraal met de Algemene reserve. In voorgaande hoofdstukken zijn de nu voorgestelde overhevelingen toegelicht.

Samengevat zijn met deze Najaarsnota de volgende overhevelingen meegenomen:

Budgetoverhevelingen Najaarsnota 2025 (x € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
• SoortenManagementPlan	100	-100	
• ADHD-zorg	10	-10	
• Dak- en thuisloosheid	504	-504	
• Complexe scheidingen	20	-20	
• Hervormingsagenda	51	-51	
• Minimaondersteuning, algemeen	34	-34	
• Minimaondersteuning, schuldhulp	20	-20	
• Omgevingswet - uitvoeringskosten	130	-130	
• Lbv-regeling	32	-32	
• Herziening BP buitengebied	25	-25	
• Advocaatkosten Dommeloever	10	-10	
• Project Westakkers - verhuizing scouting	330	-330	
• Verkoop perceel	-25		25
• Bedrijventerreinen + ondernemersfondsen	103	-103	
• Opstellen erfgoedbeleid	40	-40	
TOTAAL, te verrekenen met de Algemene (risico)reserve	1.383	-1.408	25

Terugdraaien tekortafdekking begrotingsjaar 2025

Om het begrotingsjaar 2025 sluitend te houden op minimaal € 0 is met de Voorjaarsnota een bedrag van € 1.170.700 onttrokken aan de Algemene reserve. Vanwege het resultaat vanuit deze Najaarsnota (met name resultaat septembercirculaire) kan deze tekortafdekking worden teruggedraaid.

Financiële afwijkingen programma

Afgezien van de voorgestelde budgetneutrale begrotingsmutaties hebben de volgende mutaties vanuit dit programma gevolgen voor het begrotingssaldo:

Voorgestelde begrotingsmutaties (x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Ruimtegevend bestuur					
Autonome en overige ontwikkelingen:					
• Sint-Michielsgestel 30 jaar		-30,0			
• Vervanging tractiemiddelen MGD		-10,1	-10,1	-10,1	-10,1
• Nieuw digitaal HR&Payroll systeem MGD	-64,0				
• Bijstelling budgetten energie huisvesting MGD	61,3	61,3	61,3	61,3	61,3
• Regeling woon-/werkverkeer per januari 2026 MGD		-191,8	-191,8	-191,8	-191,8
• Tweede Kamerverkiezingen 29-10-25	-57,0				
• Meeropbrengst dividend BNG 2024	15,2				
• BCF brandkranen 2021 t/m 2024	26,3				
• Rente naheffingsaanslag BTW Meander	-25,0				
• Opbrengst OZB 2025	-21,2				
• Toeristenbelasting, intrekken maatregelenpakket		-42,0	-42,0	-42,0	-42,0
• Inzet surplus Algemene Reserve		-31,0		-38,8	-44,3
• Overschrijding stelpost prijsindexering	-19,7				
• Actualisatie staat van activa op basis van mutaties investeringen	54,6	93,2	54,3	30,1	27,3
• Resultaat septembercirculaire (algemene uitkering Gemeentefonds)	1.756,5	657,7	597,8	534,5	518,0
• Terugdraaien tekortafdekking begrotingsjaar 2025	-1.170,7				
• Mutaties minder dan € 10.000	2,0				
Totaal Programma Ruimtegevend bestuur	558,3	507,3	469,5	343,2	318,4

Stand van zaken uitvoeringsprogramma

Hierna volgt een tabel waarin per activiteit uit het uitvoeringsprogramma staat wat de voortgang is. De activiteiten die op oranje of rood staan zijn verder toegelicht.

Portefeuille- houder	Actie	2022				2023				2024				2025				2026				Stand van zaken 19-5- 2025	s.v.z.
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
Bestuur																							
Goossens	Nieuwe inrichting wijkmakelaars				X																		
Goossens	Besluitvorming participatiebeleid				X																		
Goossens	Implementatie participatiebeleid					X	X	X	X	X	X												Evaluatie is geweest
Goossens	Uitvoering participatiebeleid							X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Goossens	Evaluatie wijkmakelaars									X													
Openbare orde en veiligheid																							
Smid	Besluitvorming Integraal veiligheidsbeleid				X																		
Smid	Uitvoering Integraal Veiligheidsbeleid					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		

Voorgestelde begrotingsmutaties

In de voorgaande hoofdstukken zijn per programma de financiële afwijkingen samengevat.

In dit hoofdstuk gaan we samenvattend in op de gevolgen van de voorgestelde begrotingsmutaties. Het totaal effect komt ten gunste of ten laste van het begrotingssaldo.

Dit geeft samenvattend het volgende overzicht.

begrotingsmutaties programma's (x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Duurzaamheid	0,8	-1.122,2	-125,0	-125,0	-125,0
Meedoen	-138,5	-1.720,2	-806,2	-824,9	-936,3
Leefomgeving	505,6	-451,5	40,3	-15,0	-15,4
Ontspanning en Economie	91,8	-112,8	14,7	25,6	36,4
Ruimtegevend bestuur	-133,4	2.959,2	767,3	726,8	809,6
Totaal	326,3	-447,5	-108,9	-212,5	-230,7

Voor een toelichting op deze mutaties wordt verwezen naar het betreffende programma in deze Najaarsnota.

Begrotingsmutaties op basis van programma's

Het volgende overzicht is als volgt samengesteld:

- **Resultaat voor bestemming**
Per programma, de baten en lasten voor mutaties met reserves; dit leidt dan tot het resultaat voor bestemming.
- **Resultaatbestemming**
Per programma, de onttrekkingen aan en de stortingen in de reserves; dit leidt dan tot de resultaatbestemming.
- **Resultaat na bestemming / Totaal resultaat**
Per programma, het verschil tussen het resultaat voor bestemming en de resultaatbestemming; dit leidt dan tot het resultaat na bestemming, oftewel de mutatie van het vrij inzetbare begrotingssaldo. Dit bedrag is dan weer gelijk aan het totaal van de voorgestelde begrotingsmutaties.

begrotingsmutaties programma's (x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
<i>Baten voor resultaatbestemming:</i>					
Duurzaamheid	-3.141,8	-511,7	-22,4	-16,6	-16,4
Meedoen	1.744,9	1.164,0	1.414,0	1.814,0	2.214,0
Leefomgeving	-1.352,8	7,6	382,6	7,6	7,6
Ontspanning en Economie	-1.028,4	1.103,9	3,6	3,6	3,6
Ruimtegevend bestuur	2.676,8	1.661,2	694,8	559,8	544,1
Totaal baten voor resultaatbestemming	-1.101,3	3.425,0	2.472,6	2.368,4	2.752,9
<i>Lasten voor resultaatbestemming:</i>					
Duurzaamheid	-3.142,6	610,5	102,6	108,4	108,6
Meedoen	1.241,6	3.612,4	2.220,2	2.638,9	3.150,3
Leefomgeving	-2.131,8	1.391,9	0,1	30,4	30,8
Ontspanning en Economie	-125,6	214,8	-11,1	-22,0	-32,8
Ruimtegevend bestuur	335,0	78,6	-97,5	-205,8	-309,8
Totaal lasten voor resultaatbestemming	-3.823,4	5.908,2	2.214,3	2.549,9	2.947,1
RESULTAAT VOOR BESTEMMING	2.722,1	-2.483,2	258,3	-181,5	-194,2
<i>Resultaatbestemming:</i>					
<i>Onttrekking aan reserves:</i>					
Duurzaamheid					
Meedoen	-171,0	728,2			

begrotingsmutaties programma's (x € 1.000: - = nadeel en + = voordeel)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Leefomgeving	-919,8	932,8	7,8	7,8	7,8
Ontspanning en Economie	-37,3	30,0			
Ruimtegevend bestuur	-2.170,9	1.376,6	-25,0	-38,8	-44,3
Totaal onttrekking aan reserves	-3.299,0	3.067,6	-17,2	-31,0	-36,5
<i>Storting in reserves:</i>					
Duurzaamheid					
Meedoen	470,8				
Leefomgeving	-646,4		350,0		
Ontspanning en Economie	-1.031,9	1.031,9			
Ruimtegevend bestuur	304,3				
Totaal storting in reserves	-903,2	1.031,9	350,0	0,0	0,0
Saldo resultaatbestemming	-2.395,8	2.035,7	-367,2	-31,0	-36,5
RESULTAAT NA BESTEMMING (mutaties begrotingssaldo)	326,3	-447,5	-108,9	-212,5	-230,7

Ontwikkeling reservepositie

Inclusief de mutaties vanuit deze Najaarsnota geeft onze reservepositie meerjarig het volgende verloop.

Reserves, saldo per 1 januari (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene reserve:						
Algemene (risico)reserve	5.525	9.883	9.021	9.221	8.818	8.617
Totaal algemene reserve	5.525	9.883	9.021	9.221	8.818	8.617
Bestemmingsreserves voor:						
a. een bufferfunctie voor risico's op een specifiek benoemd terrein						
-						
b. een bestedingsfunctie waarbij gespaard wordt voor iets dat specifiek benoemd is						
Onderhoud wegen	725	596	596	596	596	596
Plattelandsvernieuwing	538	167	0	0	0	0
Toekomstige investeringen onderwijshuisvesting	7.161	8.649	8.324	8.679	8.859	9.339
Cultuurzaken	239	201	59	59	59	59
Gemeenschapshuizen			636	607	582	561
Besteding Sociaal Domein	1.656	728	312	0	0	0
Toekomstige investeringen	2.243	1.909	1.839	1.839	1.839	1.839
c. een egalisatiefunctie om baten en lasten gelijkmatig te verdelen over de jaren						
Egalisatie MGD budgetten IV/ICT	361	283	283	283	283	283
Egalisatie Loonkostenontwikkeling MGD	73	73	73	73	73	73
Duurzame ontwikkeling	294	0	0	0	0	0
Opvang doelgroepen	2.468	2.177	2.122	2.067	2.067	2.067
Egalisatie Sociaal Domein	1.755	654	0	0	0	0
d. dekking afschrijvingen investeringen						
Afdekking afschrijvingslast lopende investeringen	2.800	2.969	2.902	2.735	2.568	2.401
Afdekking afschrijvingslast afgeronde investeringen	5.788	5.423	5.057	4.692	4.326	3.990
Totaal bestemmingsreserve	26.102	23.829	22.203	21.630	21.252	21.207
TOTAAL RESERVES	31.627	33.712	31.224	30.851	30.070	29.824

In dit geactualiseerde verloop zijn ontwikkelingen meegenomen zoals voorgesteld met deze Najaarsnota. Samengevat gaat het om de volgende mutaties.

Voorgestelde mutaties reserves Najaarsnota 2024 (x € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
<i>Stortingen in reserves:</i>					
• Verkeersmaatregelen Den Dungen (investeringsreserve)	195				
• Verkoop perceel Veldstraat	-350		350		
• Verkoop perceel De Huif	-1.032	1.032			
• Uitkering middelen regio Wmo	471				
• Mutaties overhevelingen	304				
• Mutaties grondexploitatie	-296				
• Aanvullen reserve Gemeenschapshuizen ten laste van AR	-292	364			
Totaal stortingen in reserves	-1.000	1.396	350		
<i>Onttrekkingen aan reserves:</i>					
• Mutatie inzet surplus Algemene reserve		-31		-39	-44
• Mutaties overhevelingen	-1.078	1.408	-25		
• Terugdraaien tekortafdekking begrotingsjaar 2025	-1.171				
• Inzet egaliseringsreserve MGD	78				
• Extra budget groot onderhoud asfalt	129				
• Verkeersmaatregelen Den Dungen (afschrijvingslast)		8	8	8	8
• Inzet voor planontwikkeling Heideveld	-200	200			
• Aanvullen reserve Gemeenschapshuizen ten laste van AR	-292	364			
• Herplaatsen Decors naar 2026	-30	30			
• Kosten AZC Berlicum	86				
• Inzet middelen regio WMO	-257	728			
• Mutaties grondexploitatie	71				
• Onderzoek De Run	-7				
• Afschrijvingslast nieuwbouw Elde college	-725	725			
Totaal onttrekkingen aan reserves	-3.396	3.431	-17	-31	-37
Per saldo reservemutaties	2.396	-2.036	367	31	37

Investerings

In deze Najaarsnota zijn de volgende begrotingsmutaties voorgesteld op de meerjarige investeringen:

Mutaties Investerings Najaarsnota 2025 (x € 1.000)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Nu begrote investeringen	15.903	4.452	2.792	1.547
Voorgestelde mutaties:				
Nieuwe investeringen:				
• Parkeerplaats VV Irene	150			
• Theereheide fase 2	31	31		
• Verkeersmaatregelen den Dungen	255			
Overhevelingen:				
• Overkluizing De Run	-23	23		
• Herinrichting openbare ruimte Centrum SMG				
• Herinrichting Theerestraat - Esscheweg	-370	370		
• Herinrichting Lambertusweg	-116	116		
• Voorbereiding nieuwbouw Elde college	-725	725		
• Invest. OG MJOP Vastgoed niet-openbare dienst	-27			29
• Aankoop/renovatie Directeur van Beekstraat	-70	70		
• Verbouwing gemeentehuis/Meander	-88	35	35	18
• BMC De Brand, vernieuwen sportaccommodatie	-2.150	2.150		
• Investerings OG MJOP Monumentenzorg	-45	47		
• Investerings OG MJOP Jeugdaccommodaties	-103	58		51
• Investerings riolbeheerplan	-3.235	2.962	273	
Overige mutaties:				
• Brug Beusingsedijk (groot onderhoud)	-70			
• Herinrichting openbare ruimte Centrum SMG	-1.400	500	900	
• Investerings OG MJOP Vastgoed openbare dienst	-103			
• Renovatie top laag veld 1 MHC de Dommel	-57			
• Renovatie top laag veld 1 en 2 SC Den Dungen	100			
• Investerings OG MJOP Buitensportaccommodaties	-338			
• Investerings riolbeheerplan	-192			
Totaal mutaties begrote investeringen	-8.574	7.086	1.208	97
Begrote investeringen na voorgestelde mutaties	7.329	11.538	4.000	1.644

In de voorgaande hoofdstukken zijn deze mutaties verder toegelicht.

Circulaire gemeentefonds

Septembercirculaire 2025

De algemene uitkering uit het Gemeentefonds is de belangrijkste inkomstenbron voor gemeenten. Deze uitkering ontvangen we van de Rijksoverheid. Gemeenten ontvangen in principe op drie tijdstippen in het jaar informatie over de gemeentefondsuitkeringen: in mei op basis van de Voorjaarsnota, in september op basis van de Miljoenennota en in december, ter afronding van het lopende jaar, op basis van de Najaarsnota. De septembercirculaire 2025 informeert u over de gemeentefondsuitkeringen voor 2025 en verder, gebaseerd op de Miljoenennota 2026 en de bijbehorende ontwerpbegroting van het gemeentefonds.

De septembercirculaire 2025 is dinsdag 16 september verschenen.

De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

- Gemeenten ontvangen een eenmalige compensatie van € 728 miljoen voor de incidentele tekorten 2023 en 2023 in de jeugdzorg en eventueel kunnen ze deze inzetten ter ondersteuning van de transformatie van de Jeugdhulp conform de afspraken in de Hervormingsagenda.
- Het BTW compensatiefonds kent een plafond; indien gemeenten als collectief minder besteden ontvangen de gemeenten naar verhouding een aanvullende bijdrage via de algemene uitkering; voor het jaar 2025 ontvangen gemeenten hiervoor een bedrag van € 428 miljoen.
- Gemeenten ontvangen compensatie van € 60 miljoen voor de vervroegde Tweede Kamerverkiezingen.
- Daarnaast worden diverse eenheden en maatstaven geactualiseerd (o.a. loonkostensubsidie en huishoudens met laag inkomen).
- De ontwikkeling van het accres (prijs en volumeontwikkeling) is beperkt negatief in

Samengevat geeft de doorrekening van deze circulaire het volgende beeld:

Septembercirculaire 2025 (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Begroot bedrag (meicirculaire 2025)	54.930,3	55.783,2	56.957,4	56.936,6	58.755,1
Berekend op basis van septembercirculaire 2025	57.290,0	57.486,4	57.694,2	57.538,4	59.341,2
Per saldo mutaties	2.359,7	1.703,2	736,8	601,8	586,1
Samenvattende mutaties:					
- Accres, uitkeringsfactor, ontwikkeling uitkeringsbasis	733,6	649,7	591,4	528,9	515,8
- Taakmutaties	1.527,0	60,9	45,4	43,4	40,7
- Integratie en decentralisatie-uitkeringen	99,1	992,6	100,0	29,5	29,6
Per saldo mutaties	2.359,7	1.703,2	736,8	601,8	586,1
af:					
- Te oormerken taakmutaties	504,1	52,9	39,0	37,8	38,5
- Te oormerken integratie en decentralisatie-uitkeringen	99,1	992,6	100,0	29,5	29,6
Netto effect circulaire	1.756,5	657,7	597,8	534,5	518,0
	positief	positief	positief	positief	positief

Het nettoresultaat van deze circulaire is meegenomen in de Najaarsnota en komt hiermee ten gunste van het begrotingssaldo.

Toelichting ontwikkelingen

Voor diverse ontwikkelingen waaronder taakmutaties en integratie en decentralisatie-uitkeringen worden bedragen ontvangen waarbij het gewenst is om deze om te zetten in een budget.

Het gaat hierbij om de volgende onderwerpen:

- Hervormingsagenda Jeugd 2023 en 2024
- Wet integrale suïcidepreventie
- Implementatie Participatiewet in balans
- Loon/prijsbijstelling Jeugd
- Spreidingswet
- Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)
- Overheidsbrede Dienstverlening
- Participatie (IU)

Samenvattend gaat het hierbij inhoudelijk om het volgende.

Hervormingsagenda Jeugd 2023 en 2024

Naar aanleiding van de eerdere afspraken in het voorjaar met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft het kabinet besloten tot compensatie van de incidentele tekorten 2023 en 2024 in de jeugdzorg. Gemeenten ontvangen in totaal € 728 miljoen van het Rijk die ze kunnen inzetten ter ondersteuning van de transformatie van de Jeugdhulp conform de afspraken in de Hervormingsagenda. Het gaat dan om het versterken van de sociale basis en stevige lokale teams, met tevens aandacht voor het verbeteren van kind- en gezinsbescherming en de bredere integrale aanpak sociaal domein. Met deze extra middelen dekken we het tekort op jeugdzorg 2025.

Wet integrale suïcidepreventie

Op 1 januari 2026 treedt de Wet integrale suïcidespreventie in werking. Gemeenten worden op grond van deze wet geacht suïcidepreventie in hun gezondheidsbeleid op te nemen en uit te voeren. Hiertoe wordt vanaf 2026 jaarlijks € 10 miljoen beschikbaar gesteld.

Implementatie Participatiewet in balans

Het wetsvoorstel Participatiewet in Balans is een initiatief om de Participatiewet te vereenvoudigen en te verbeteren, met name door meer maatwerk, versoepeling van regels en een menselijkere aanpak. In totaal wordt € 58,1 miljoen aan de algemene uitkering toegevoegd. Er wordt € 55,5 miljoen beschikbaar gesteld in de periode 2025-2030 ten behoeve van de implementatie van deze wet. Deze € 55,5 miljoen is inclusief een bijdrage voor de regeling Verrekenen. De bijdrage voor de regeling Verrekenen start in 2026 met € 500.000. Vanaf 2027 gaat het om een structurele bijdrage van € 1 miljoen per jaar. Er wordt € 600.000 beschikbaar gesteld in 2025 en € 1 miljoen in 2026 en 2027 ten behoeve van het verstrekken van de premie arbeidsinschakeling voor jongeren. Het bedrag dat hiervoor in 2025 en 2026 beschikbaar komt wordt ingezet voor personele capaciteit bij MGD om deze nieuwe wetgeving te implementeren.

Loon/prijsbijstelling Jeugd

Dit betreft een compensatie voor de gestegen kosten voor jeugdzorg.

Spreidingswet

Vanuit de Spreidingswet hebben gemeenten een nieuwe taak gekregen in het zoeken naar opvangplekken. Zij ontvangen hiervoor middelen vanuit het gemeentefonds. Voor gemeenten is er een bijdrage van in totaal € 15,3 miljoen beschikbaar. Elke gemeente ontvangt een vast bedrag van € 20.000. Het resterende bedrag wordt verdeeld op basis van de verdeling van het aantal opvangplaatsen per gemeente.

Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)

De decentralisatie-uitkering CDOKE vervangt de SPUK CDOKE, waardoor deze specifieke uitkering vervalt. In 2026 wordt een bedrag van ruim € 666 miljoen beschikbaar gesteld aan gemeenten om uitvoering te kunnen geven aan hun taken op het gebied van klimaat- en energiebeleid.

Deze decentralisatie-uitkering bestaat uit basisfinanciering en planfinanciering. Alle gemeenten ontvangen basisfinanciering voor de vergroting van hun capaciteit. Daarnaast zijn aanvullend middelen beschikbaar voor gemeenten die in 2024 of 2025 planfinanciering hebben aangevraagd voor bijvoorbeeld het instellen van een zero emissie-zone, het aanleggen van zonneweiden of windparken en het aardgrasvrij maken van woningen.

Overheidsbrede Dienstverlening

De SPUK Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) wordt vanaf 2026 omgezet naar de decentralisatie-uitkering Overheidsbrede Dienstverlening. Via deze uitkering worden gemeenten gefaciliteerd om laagdrempelige en empathische ondersteuning te bieden bij regelzaken met de (digitale) overheid en om hun regierol in het lokale netwerk in te vullen. Hiervoor is vanaf 2026 een structurele bijdrage van € 15,4 miljoen beschikbaar.

Participatie (IU)

De IU participatie met de onderdelen Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en Nieuw begeleiding beschut werk is prijstechnisch geactualiseerd.

Totaal doorrekening septembercirculaire

In detail geeft de doorrekening van deze circulaire het volgende beeld:

Septembercirculaire 2025 (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Begroot bedrag (meicirculaire 2025)	54.930,3	55.783,2	56.957,4	56.936,6	58.755,1
Totaal in begroting rekening gehouden met	54.930,3	55.783,2	56.957,4	56.936,6	58.755,1
Berekend op basis van septembercirculaire 2025	57.290,0	57.486,4	57.694,2	57.538,4	59.341,2
Per saldo mutaties	2.359,7	1.703,2	736,8	601,8	586,1
Mutaties bestaan uit:					
• Accresontwikkeling		-76,0	-151,0	-184,1	-221,5
• Uitkeringsfactor, ontwikkeling uitkeringsbasis, aantallen	733,6	725,7	742,4	713,0	737,3
Taakmutaties					
• Hervormingsagenda Jeugd 2023 en 2024	853,6				
• Wet integrale suïcidepreventie		12,3	12,7	13,1	13,5
• Implementatie Participatiewet in balans	29,1	12,9	3,1	0,9	0,9
• Vervroegde Tweede Kamer verkiezingen	99,5				
• Loon/prijsbijstelling Jeugd		27,7	23,2	23,8	24,1
• Overige kleinere mutaties	8,6	8,0	6,4	5,6	2,2
• Voorschot BTW-compensatiefonds 2025	536,2				
Integratie en decentralisatie-uitkeringen					
• Spreidingswet	37,3				
• Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)		897,2			
• Overheidsbrede Dienstverlening		26,8	26,8	26,8	26,8
• Participatie (IU)	61,8	68,6	73,2	2,7	2,8
totaal mutaties	2.359,7	1.703,2	736,8	601,8	586,1
		0,0	0,0	0,0	0,0
af te oormerken voor:					
• Tekort jeugdzorg 2025	475,0				
• Wet integrale suïcidepreventie		12,3	12,7	13,1	13,5
• Implementatie Participatiewet in balans	29,1	12,9	3,1	0,9	0,9
• Loon/prijsbijstelling Jeugd		27,7	23,2	23,8	24,1
• Spreidingswet	37,3				
• Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE)		897,2			
• Overheidsbrede Dienstverlening		26,8	26,8	26,8	26,8
• Participatie (IU)	61,8	68,6	73,2	2,7	2,8
totaal maximaal te oormerken	603,2	1.045,5	139,0	67,3	68,1
netto effect (mutaties min te oormerken)	1.756,5	657,7	597,8	534,5	518,0
	positief	positief	positief	positief	positief

Bijlage: Normenkader 2025

Normenkader rechtmatigheidscontrole

Het normenkader bevat de externe en interne regelgeving waaraan financiële beheershandelingen moeten voldoen. Het vormt de basis voor de toetsing van rechtmatigheid door het college en de accountant.

Het normenkader van de rechtmatigheidscontrole wordt jaarlijks geactualiseerd. De jaarlijkse actualisering van het normenkader is een bevoegdheid van de gemeenteraad. Dit is nodig vanwege gewijzigde regelgeving.

Programma	Bijbehorende externe regelgeving.	Omschrijving regeling	Ingangsdatum
Meedoen	Jeugdwet Participatiewet Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen Wet gemeentelijke schuldhulpverlening Besluit bijstandsverlening zelfstandigen Wet maatschappelijke ondersteuning	Verordening Sociaal Domein	1-1-2024
Meedoen	Wet op primair onderwijs Wet op voorgezet onderwijs Wet op de expertisecentra	Verordening bekostiging leerlingenvervoer	26-5-2021
Meedoen	Wet kinderopvang	Verordening Wet kinderopvang	30-1-2005
Alle programma's		Algemene Subsidieverordening	1-1-2025
Ruimtegevend bestuur	Wet waardering onroerende zaken	Verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelastingen	1-1-2025
Ruimtegevend bestuur	Wet milieubeheer	Afvalstoffenverordening	28-6-2024
Ruimtegevend bestuur	Wet milieubeheer	Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing	1-1-2025
Ruimtegevend bestuur		Verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing	1-1-2025

Programma	Bijbehorende externe regelgeving.	Omschrijving regeling	Ingangsdatum
Ontspanning en Economie		Verordening op de heffing en invordering van toeristenbelasting	1-1-2025
Ontspanning en Economie		Verordening op de heffing en de invordering van reclamebelasting	1-1-2024
Ontspanning en Economie		Verordening op de heffing en de invordering van precariobelasting	1-1-2025
Ruimtegevend bestuur	Invorderingswet	Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen	1-1-2025
Leefomgeving	Wet op de lijkbezorging	Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten	1-1-2025
Leefomgeving (bouwleges) Bestuur (secretarieleges)	Paspoortwet Wet basisregistratie personen Wet rechten burgerlijke stand Legesbesluit akten burgerlijke stand	Verordening op de heffing en de invordering van leges	1-1-2025
Ruimtegevend bestuur	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers	Uitkerings- en pensioenverordening wethouders	1-1-1996
Ruimtegevend bestuur	Rechtspositiebesluit wethouders	Verordening onkostenvergoeding wethouders	1-1-1996
Leefomgeving		Verordening Starterslening gemeente Sint-Michielsgestel	7-2-2019
Leefomgeving		Verordening duurzaam thuiswonen lening	6-11-2023
Leefomgeving		Verordening stimuleringslening duurzaamheid Ondernemers, verenigingen en stichtingen	6-11-2023
Leefomgeving	Wet op het primair onderwijs Wet op de expertisecentra Wet op het voortgezet onderwijs	Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs	1-1-2015
Algemeen financieel beheer			
Financieel wet-en regelgeving	EU-aanbestedingsrichtlijnen Nationale		

Programma	Bijbehorende externe regelgeving.	Omschrijving regeling	Ingangsdatum
	aanbestedingswet en gids proportionaliteit		
	Controleverordening	1-1-2023	
Besluit begroting & verantwoording (inclusief notities BBV) Kadernota rechtmatigheid Wet Fido. Regeling Uitzettingen en Derivaten Decentrale Overheden (Ruddo) Wet financiering decentrale overheden. Wet houdbare overheidsfinancien. Wet gemeenschappelijke regelingen	Financiële verordening	1-1-2025	
Wet op de omzetbelasting Wet op het BTW-compensatiefonds Wet op de vennootschapsbelasting			
• Ambtenarenwet • Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers • Rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers • Wet normering topinkomens • Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) • Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) • Sociale verzekeringswetten • CAO gemeenten			